

และได้ปรับปรุงต่อมาด้วยหลักอภิธานิธรรม (ท่ามกลางวิถีปฏิบัติแห่งการเกษตรกรรมยั่งยืน แบบผสมผสาน ที่ประกอบด้วยธุรกิจชุมชน และอุตสาหกรรมชุมชน ที่มุ่งเรื่อง สวัสดิการ แทนการแสวงหากำไร) ซึ่งหมายถึง การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ ทำการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ ร่วมกันอย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง ฝ่ายชุมชนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกและมีระยะผ่านแบบนี้ พบว่า มีศักยภาพในการสื่อสารร่วมกัน กลายเป็นการสื่อสารแบบสองทางแท้ แทนสภาพเดิมที่มักปล่อยให้มีการสื่อสารเป็นแบบทางเดียวที่มาจากผู้นำทางการเป็นหลัก

ด้วยเหตุนี้ นโยบายของรัฐเรื่องการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ถ้ามีนโยบายแล้ว และปล่อยให้เป็นการผลักดันออกมาโดยฝ่ายโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว อาจไม่บรรลุผลหากไม่สร้างหลักสูตรและสร้างกระบวนการกิจกรรมต่อเนื่องสำหรับปรับวิถีคิด โลกทัศน์ และวิถีพฤติกรรมของทางฝ่ายชุมชนไปพร้อมกัน มิฉะนั้นก็อาจปรากฏเพียงการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ที่เป็นการสื่อสารแบบทางเดียวที่มาจากฝ่ายโรงเรียนเป็นหลัก เช่นที่ผ่านมา

(3) ปัจจัยเสริมเชิงเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริมด้านครูแกนนำ ที่ครูแกนนำมีกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีการทำงานร่วมกับเครือข่ายฯอย่างเป็นประจำ และต่อเนื่อง ที่มีผลต่อการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ครูในโรงเรียนก็ไม่พ้นถูกกระแสของสังคมอุตสาหกรรมทุนนิยมพึงพิงครอบงำเช่นเดียวกับฝ่ายชุมชน กระแสของการแสวงหาเงินก้อนข้างรวบรวมนสมาชิกการทำงานที่มาจากจิตสำนึก จากการศึกษาดูงานการณ์และศักยภาพเดิมของฝ่ายโรงเรียนในระยะที่ 1 ของโครงการพบว่า ในแต่ละโรงเรียนมีครูเพียง 1 – 2 คนที่ไม่เป็นหนี้ หรือบางโรงเรียนไม่มีครูคนใดเลยที่ไม่เป็นหนี้ อย่างไรก็ตาม ในแต่ละโรงเรียนก็มีครูแกนนำที่เรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสานอยู่เพียงประมาณ 1 – 2 คน เท่านั้น

จากการสังเกต พบว่า ครูแกนนำที่ มีการทำงานร่วมกับเครือข่ายฯอย่างเป็นประจำ และต่อเนื่อง ตามแผนงานของเครือข่ายฯ เช่น เป็นผู้ประสานงานทีมวิจัยชุมชน / เป็นผู้นำฐานการเรียนรู้ชุมชนของเครือข่ายฯ / และ ผ่านการอบรมหลักสูตร วปอ.ภาคประชาชน ที่จัดโดยเครือข่ายฯมาแล้ว – ครูแกนนำลักษณะนี้มักเคลื่อนไหวให้เกิดการทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่อชีวิต ได้อย่างต่อเนื่อง โดยครูแกนนำเหล่านี้สามารถฝ่าด่านของค่านิยมการแสวงหาเงินตรา จนกระทั่งสามารถบริหารเวลาในวิถีชีวิตให้กับการนำแนวคิดจากเวทีประชุมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนลงสู่วิถีปฏิบัติที่เป็นจริงได้

จากนี้จะพบว่า แม้มีผู้บริหารที่มีศักยภาพเชิงมิติชุมชน และมีชุมชนที่มีศักยภาพที่เอื้อให้เกิดการสื่อสารแบบสองทาง แต่เมื่อลงสู่วิถีปฏิบัติแล้ว จำเป็นต้องอาศัยครูแกนนำ เนื่องจากผู้บริหารมีสถานะภาพที่ต้องทำงานเชิงนโยบายอาจไม่เอื้อต่อวิถีปฏิบัติได้อย่างเต็มที่

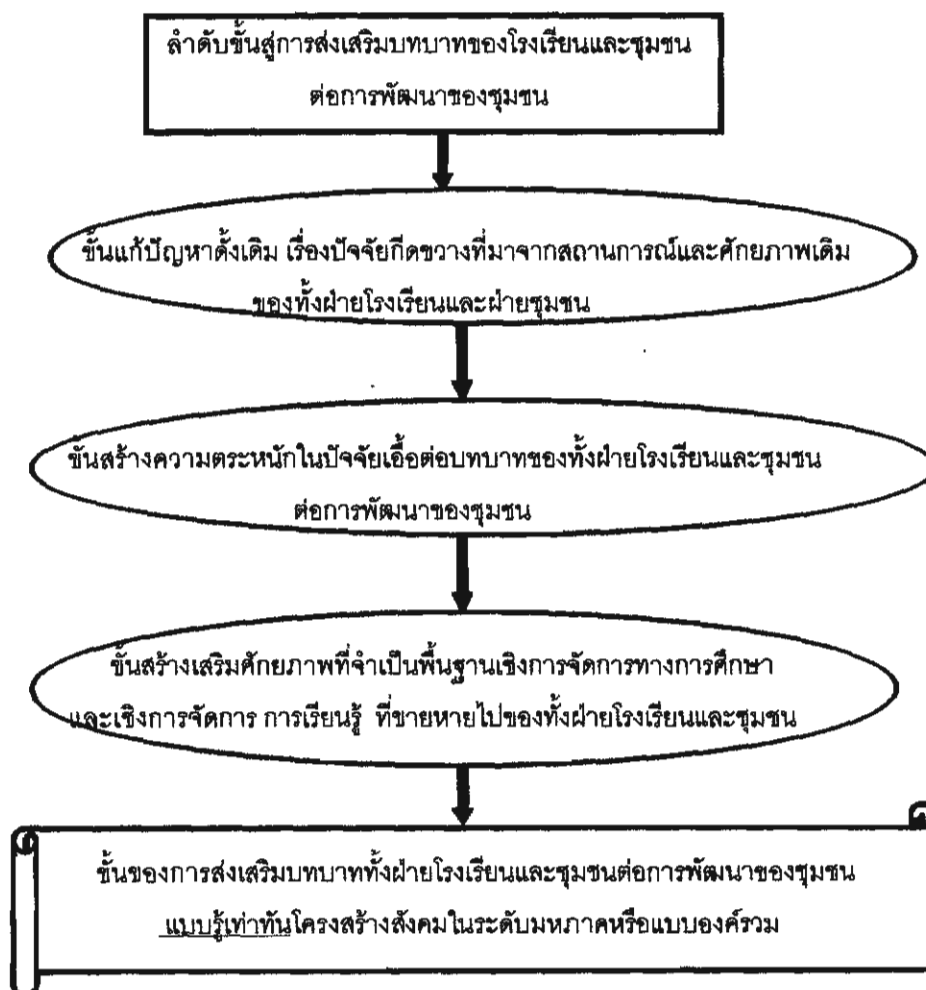
จำนวนครูแกนนำในโรงเรียนหนึ่งๆอาจพบได้ไม่มากนัก เนื่องจากวิถีคิดและโลกทัศน์ที่ถูกครอบด้วยกระแสนิยม และต้องทุ่มเวลาทั้งหมดในวิถีชีวิตไปแสวงหาเงินนั้น ไม่อาจปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็ว เพียงเพราะได้ผ่านการอบรมด้วยหลักสูตรใดๆเท่านั้น แต่ต้องมีศักยภาพเดิมที่เป็นผู้รู้จักสังเกตและเป็นผู้มีความสามารถถอดบทเรียนเชิงสังคม หรืออาจต้องสร้างเสริมด้วยกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ดังตัวอย่างกระบวนการของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสานที่ดำเนินการกับสมาชิกและครูแกนนำดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้วข้างต้น

ด้วยความต้องการปฏิริยาร่วมของปัจจัยสามด้านสำคัญข้างต้นจึงส่งผลให้เกิดเป็นการทำงานร่วมกันที่เป็นการสื่อสารสองทางและลงสู่วิถีปฏิบัติที่เป็นจริงได้ข้างต้น จึงพบว่าพื้นที่ใดก็ตาม ที่ขาดปัจจัยสำคัญแม้เพียงด้านใดด้านหนึ่งก็อาจปรากฏได้เพียงการทำงานร่วมกันแบบการสื่อสารทางเดียว

โดยปัจจัยเชิงนโยบายและการบริหาร / โดยศักยภาพเดิมที่เป็นปัจจัยเสริม / และโดยปัจจัยจิตขวางและเงื่อนไขในบริบทที่ต่างกัน จากสาระการเรียนรู้ข้างต้น ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมบทบาทของโรงเรียนต่อการพัฒนาของชุมชน นั้น จึงไม่ใช่เป็นเพียงข้อเสนอแนะในเชิงการส่งเสริมเท่านั้น รวมทั้งไม่ใช่เป็นเพียงการส่งเสริมบทบาทของฝ่ายโรงเรียนเท่านั้นยังต้องส่งเสริมบทบาทของฝ่ายชุมชนไปพร้อมๆกันด้วย (เนื่องจากผลการวิจัยของโครงการนี้ พบว่าแม้ฝ่ายโรงเรียนมีศักยภาพในการแสดงบทบาทต่อการพัฒนาของชุมชน เมื่อต้องเผชิญกับชุมชนที่อ่อนแอ ผลการพัฒนายังไม่สมบูรณ์ เป็นได้เพียงผลของการพัฒนาที่มาจากการสื่อสารแบบทางเดียวจากฝ่ายโรงเรียนเป็นหลักเท่านั้น)

หากแต่ก่อนถึงขั้นส่งเสริม ควรต้องผ่านขั้นฐานรากต่างๆเพื่อให้เกิดจังหวะก้าวที่มั่นคงและเป็นไปได้ ดังแสดงในแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 ลำดับขั้นตอนในการส่งเสริมบทบาทของโรงเรียนและชุมชนต่อการพัฒนาของชุมชน

จากแผนภาพที่ 4 มีแนวทางดำเนินการเบื้องต้นในแต่ละขั้น ดังนี้

(1) **ขั้นแก้ปัญหาเรื่องปัจจัยกีดขวางที่มาจากสถานการณ์และศักยภาพเดิมของทั้งฝ่ายโรงเรียนและฝ่ายชุมชน** ประกอบด้วย

ทั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชน

- แก้ปัญหาวิถีคิดและโลกทัศน์ของทั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชนที่ถูกครอบงำด้วยอิทธิพลจากโครงสร้างสังคมยึดเงินเป็นสำคัญ ยึดค่านิยมวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ที่ส่งผลให้เกิดความเฉื่อยต่อการใฝ่รู้หรือการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชน แต่มีวิถีคิดพร้อมที่จะทิ้งถิ่นเข้าสู่เมือง โดยอาศัยหลักสูตรปรับวิถีคิดและโลกทัศน์ให้มีศักยภาพเข้าถึงคุณค่า ความสำคัญ การเป็นที่พึ่งพิงได้ในการดำรงวิถีชีวิต อย่างได้คุณภาพและสันติสุขของความเป็นชนบท

ฝ่ายโรงเรียน

- การแก้ปัญหาปัจจัยกีดขวางประเภทผู้บริหารหรือผู้นำทางการที่มีวิธีคิดและโลกทัศน์เชิงต่อต้านมิติชุมชนและมิติสังคม ขาดวิธีคิดเรื่องความสัมพันธ์แบบแนวราบ ขาดจิตสาธารณะ จนกระทั่งเกิดเป็นภาวะที่ยับยั้งตลอดเวลาต่อความพยายามสื่อสารเข้ามาของปัจจัยเสริมด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากครูแกนนำและเครือข่ายภูมิปัญญา ซึ่งคุณลักษณะผู้นำหรือผู้บริหารแบบนี้ก่อปัญหาถึงขั้นทำร้ายครูแกนนำคุณภาพและแกนนำชุมชนคุณภาพ ควรแก้ปัญหาถึงขั้นทบทวนเพื่อปรับออกจากตำแหน่งผู้บริหารหรือผู้นำทางการ (เนื่องจากมีอำนาจอยู่ในมือ – โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในภาวะปัจจุบันยังมีมากขึ้นเมื่อโรงเรียนเป็นนิติบุคคลที่บริหารงานด้วยองค์ประกอบของผู้นำฝ่ายต่างๆ ในท้องถิ่น)

(2) ขั้นสร้างความตระหนักในปัจจุบันเพื่อตอบสนองบทบาทของทั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชน

ต่อการพัฒนาของชุมชน ประกอบด้วย

ฝ่ายโรงเรียน

- สร้างความตระหนัก เรื่องปัจจัยเอื้อระดับนโยบายและโครงสร้างการบริหาร การศึกษาระดับประเทศ ซึ่งได้แก่ ขณะนี้ได้มีปัจจัยเอื้อทั้ง โดยนโยบาย การปฏิรูปการศึกษา / การบังคับใช้พระราชบัญญัติการศึกษาฉบับใหม่ / การบังคับใช้หลักสูตรพื้นฐาน 12 ปีกับหลักสูตรสถานศึกษา / ตลอดจน การบังคับใช้โครงสร้างการบริหารระบบการศึกษาแนวใหม่ เป็นต้น ซึ่งเป็นการ เปิดโอกาสโดยกฎหมายอย่างชัดเจนให้โรงเรียนทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการจัดการศึกษาที่ส่งผลกระทบถึงเด็ก (ความจำเป็นที่ต้องสร้างความตระหนัก ก็เนื่องมาจากโรงเรียนมีความเคยชินดั้งเดิมอยู่แต่ การสอนหนังสือให้ทันหลักสูตรแกนกลาง และกระบวนการระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่เป็นความสัมพันธ์แบบแนวตั้งและการสื่อสารทางเดียวที่มาจากโรงเรียนเป็นหลัก)

ทั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชน

- การสร้างความตระหนักในการทบทวนถึงปัจจัยเอื้อในเชิงที่เป็นจุดแข็งของทั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชน ซึ่งได้แก่ ฝ่ายโรงเรียนมีศักยภาพเดิมเกี่ยวกับความรู้สากล – การมีศักยภาพเดิมเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงระบบ – และการได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายรัฐทั้งในด้านงบประมาณและการส่งเสริมการพัฒนาองค์กรด้านต่างๆ / ฝ่ายชุมชน หากเป็นชุมชนที่มีเครือข่ายภูมิปัญญา แล้วจัดเป็นชุมชนที่มีจุดแข็ง เนื่องจาก ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงภูมิปัญญาเดียวที่เชี่ยวชาญวิชาชีพเฉพาะทางเท่านั้น แต่เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีศักยภาพในการจัดการปัญหาสังคมในเชิงโครงสร้าง
- การสร้างความตระหนักถึงปัจจัยที่เอื้อให้การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนประสบผลดีในการพัฒนาของชุมชน ซึ่งได้แก่ **การต้องมีปฏิกริยาร่วมของปัจจัยเสริมเชิงเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริม 3 ด้านสำคัญ** ที่หากขาดปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งก็อาจบรรลุผลอย่างไม่สมบูรณ์ โดยต้องประกอบด้วย (1) ปัจจัยเสริมเชิงเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริมด้านผู้บริหาร ที่มีศักยภาพของวิสัยทัศน์เชิงมิติชุมชนและมิติสังคม / มีวิสัยทัศน์และโลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์แบบแนวราบและมีจิตสาธารณะ (2) ปัจจัยเสริมเชิงเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริมด้านชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านกับความเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ และ (3) ปัจจัยเสริมเชิงเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริมด้านครูแกนนำ ที่ครูแกนนำมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาในท้องถิ่นอย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง

(3) **ชั้นสร้างเสริมศักยภาพที่จำเป็นพื้นฐานเชิงการจัดการทางการศึกษาและเชิงการจัดการ การเรียนรู้** ที่ขยายหายไปของทั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชน ประกอบด้วย

ฝ่ายโรงเรียน

- การสร้างเสริมศักยภาพของโรงเรียนให้สามารถออกแบบการจัดการศึกษาอย่างรู้เท่าทันกับสถานการณ์ในชนบท (แต่เดิมนั้นโรงเรียนได้จัดการศึกษาเป็นแบบเดียวกันทั่วประเทศ คือ สอนความรู้สากล ที่เป็นปัจจัยผลักดันให้เด็กในท้องถิ่นมุ่งสู่เมือง เมื่อต้องไปเผชิญกับสถานการณ์ของเมืองที่มีปัญหารองรับไม่ได้ – ก็ไม่มีทางเลือกอื่นอีกเลยที่ระบบโรงเรียนได้ให้ไว้) หากระบบการศึกษาในท้องถิ่นชนบทออกแบบการจัดการศึกษาให้รู้เท่าทันสถานการณ์ โดยเข้าถึงระบบข้อมูลสถานการณ์ที่แท้จริงของท้องถิ่น ที่ชุมชนส่วนใหญ่ถูกครอบงำด้วยกระแสท้องถิ่น

การจะบรรลุเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษา เรื่อง "การสามารถดำรงตนอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี" นั้นมีชุมชนส่วนน้อยเท่านั้นที่เข้าถึง ก็ควรมีการออกแบบการจัดการศึกษารองรับในส่วนองกระแสดังถิ่นที่ด้านไม่อยู่ไว้ด้วย ซึ่งการออกแบบในส่วนนี้ต้องมีความเข้มข้นในการเสริมศักยภาพให้ผู้เรียนมีศักยภาพในวิถีคิดและโลกทัศน์ที่รู้เท่าทันและสามารถพยากรณ์แนวโน้มของวิกฤติการณ์ทางสังคมได้อย่างลุ่มลึก แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมีระบบการเรียนรู้เรื่อง "ความสามารถดำรงตนอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี" ไว้ด้วย เพื่อว่าเมื่อต้องเผชิญกับความล้มเหลวของวิถีชีวิตในเมือง ก็มีระบบข้อมูลทางเลือกพร้อมที่จะหักเหคืนถิ่นได้

- การสร้างเสริมศักยภาพฝ่ายโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนที่สร้างเสริมศักยภาพเด็กให้เป็นผู้มีปัญญา และเป็นผู้มีจิตวิญญาณ(หรือจิตใจสูง) ได้แก่ การเป็นผู้รู้เท่าทันและสามารถพยากรณ์แนวโน้มของวิกฤติการณ์ทางสังคม / การรู้ร้อนรู้หนาว ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมแก้ปัญหาสังคม / การสร้างเสริมวิถีคิดแบบใฝ่รู้ ใฝ่แสวงหา / การสร้างเสริมวิถีคิดแบบพึ่งตนเอง / การสร้างเสริมวิถีคิดใฝ่จัดการความรู้(แทนการเรียนรู้เพียงวิชาชีพ) / การสร้างเสริมวิถีคิดแบบเป็นผู้สร้างงาน(แทนการหาสมัครงาน) / การสร้างเสริมวิถีคิดรักความเป็นอิสระ / การสร้างเสริมลักษณะนิสัยอดทนอดกลั้น / การสร้างนิสัยอ่อนน้อมถ่อมตน(เรียนรู้จากผู้อื่น) เกื้อกูล และมีจิตใจสูง (เพิ่มขึ้นจากศักยภาพเดิมของโรงเรียน ที่มักเป็นเพียงการสอนหนังสือให้เด็กเรียนความรู้สากล)

ฝ่ายชุมชน

- การสร้างเสริมศักยภาพของชุมชนในเชิงการจัดการเรียนรู้ของครอบครัวและเครือข่ายภูมิปัญญา ซึ่งในกรณีที่ชุมชนมีเครือข่ายภูมิปัญญาอยู่แล้ว โรงเรียนควรสร้างเสริมศักยภาพของชุมชนโดยมีนโยบายเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ / ในกรณีที่ ชุมชนไม่มีเครือข่ายภูมิปัญญา ควรสร้างเสริมศักยภาพของโรงเรียนให้มีศักยภาพในการประสานงานให้เกิดเครือข่ายภูมิปัญญา เมื่อชุมชนเกิดเครือข่ายภูมิปัญญาขึ้นแล้ว เครือข่ายนี้จะสร้างเสริมครอบครัวที่เป็นสมาชิกให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ของครอบครัวไปด้วย

(4) **ขั้นของการส่งเสริมบทบาททั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชนต่อการพัฒนาของชุมชน**

แบบรู้เท่าทันโครงสร้างสังคม ในระดับมหภาคหรือแบบองค์รวม ประกอบด้วย

ฝ่ายโรงเรียน

- การส่งเสริมบทบาทในการเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ กับเครือข่ายภูมิปัญญา (ในพื้นที่ที่เกิดเครือข่ายภูมิปัญญาที่มีศักยภาพในการจัดการปัญหาของสังคมในเชิงโครงสร้างแล้ว) เนื่องจากโรงเรียนเองยังไม่คุ้นเคยกับการเชื่อมโยงความรู้สากลที่โรงเรียนคุ้นเคยให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต และเท่าทันกับสถานการณ์ทางสังคม
- การส่งเสริมบทบาทของการเป็นผู้ประสานงานให้เกิดเครือข่ายภูมิปัญญา (ในพื้นที่ ที่ยังไม่เกิดเครือข่ายภูมิปัญญาที่มีศักยภาพในการจัดการปัญหาสังคมในเชิงโครงสร้าง) เนื่องจาก เมื่อชุมชนเกิดเครือข่ายภูมิปัญญาขึ้นแล้ว เครือข่ายนี้จะสร้างเสริมครอบครัวที่เป็นสมาชิกให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ของครอบครัวไปด้วย ซึ่งครอบครัวที่มีศักยภาพการเรียนรู้ นั้น เป็นปัจจัยหลักหนึ่งในสามที่มีความจำเป็นต่อการส่งปฏิกิริยาร่วมกันเพื่อสร้างเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการจัดการศึกษาที่ส่งผลกระทบถึงเด็กให้บรรลุเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษาให้เด็กเป็นคนดีเป็นคนเก่ง มีความสุข และสามารถดำรงตนอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี
- การส่งเสริมบทบาทของโรงเรียนให้มีศักยภาพในการออกแบบการจัดการศึกษาที่เท่าทันสถานการณ์ทางสังคม โดยมีทางเลือกที่ครอบคลุมทั้งกลุ่มเด็กที่เข้าถึงเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษา เรื่อง “ความสามารถดำรงตนอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี” และกลุ่มเด็กที่ไม่สามารถด้านกระแสทั้งถิ่น (ซึ่งเด็กกลุ่มนี้เป็นกลุ่มเด็กส่วนใหญ่) โดยไม่ว่าจะเป็นเด็กกลุ่มใด ทั้งสองกลุ่มควรมีโอกาสกับการศึกษาที่ออกแบบมาให้มีศักยภาพในวิถีคิดและโลกทัศน์ที่รู้เท่าทันและสามารถพยากรณ์แนวโน้มของวิกฤติการณ์ทางสังคมได้อย่างลุ่มลึก แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมีระบบเรียนรู้เรื่อง “ความสามารถดำรงตนอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี” ไว้ด้วย เพื่อว่าเมื่อต้องเผชิญกับความล้มเหลวของวิถีชีวิตในเมือง ก็มีระบบข้อมูลทางเลือกพร้อมที่จะคืนถิ่นได้

ฝ่ายชุมชน

- การส่งเสริมบทบาทของการเป็นเครือข่ายภูมิปัญญา ที่มีศักยภาพในการจัดการปัญหาสังคมในเชิงโครงสร้าง และมีศักยภาพในการสร้างเสริมครอบครัวที่เป็นสมาชิกให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ของครอบครัว ในลักษณะของการเรียนรู้แบบสามารถดำรงตนอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี

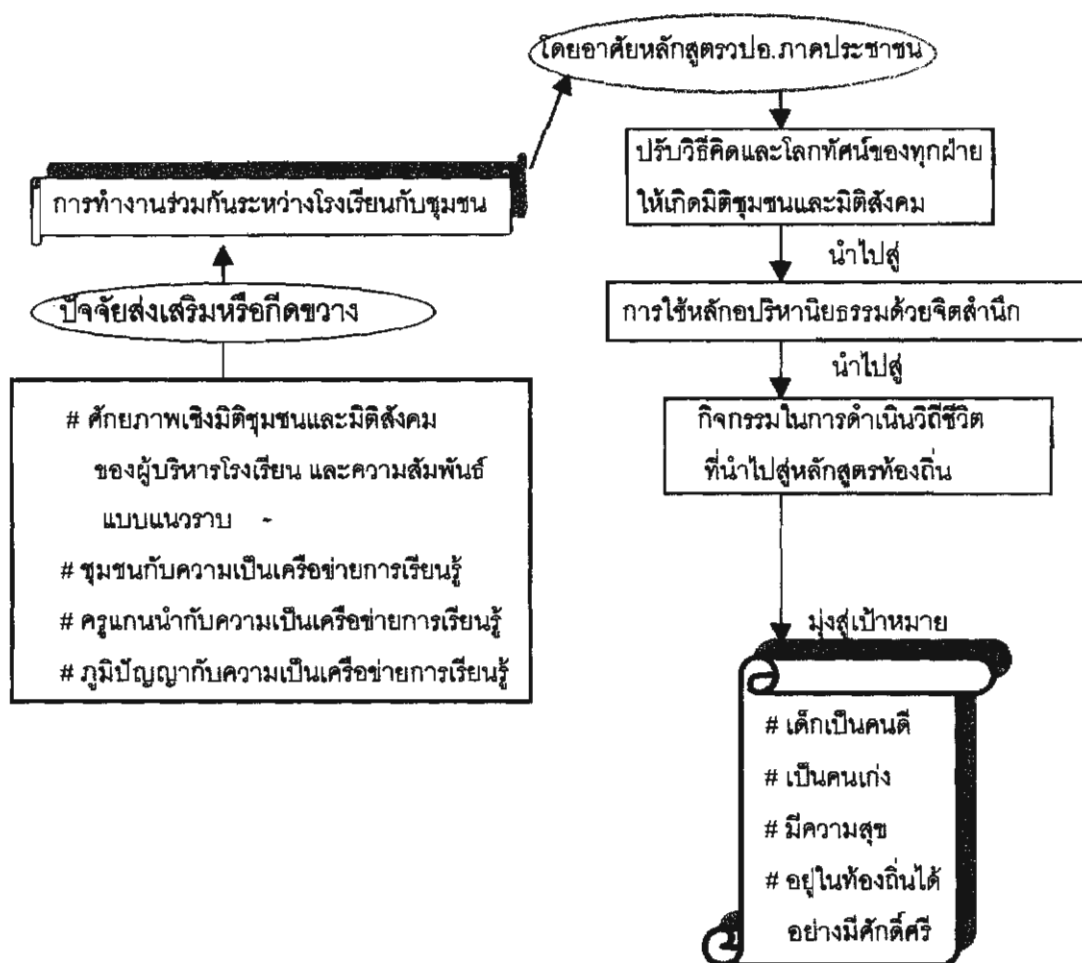
10. ข้อเสนอแนะเชิงระบบและปัจจัยเงื่อนไข : การทำงานร่วมกัน

ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

ผ่านการจัดการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก(เป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความสุข และสามารถดำรงตนอยู่ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี)

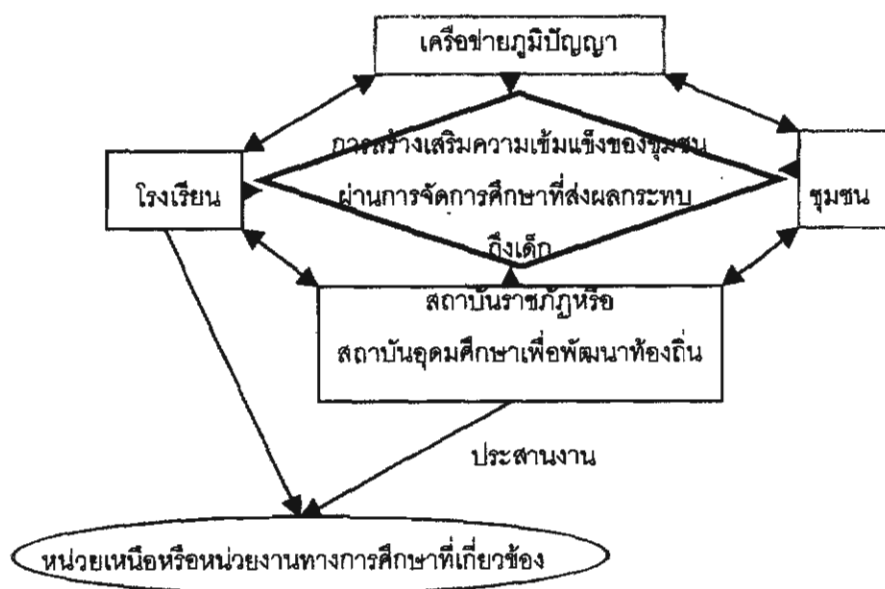
จากการศึกษาของโครงการถึงปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการจัดการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก (ให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความสุข และสามารถดำรงตนอยู่ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี - ซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษา) ทางโครงการดำเนินงาน โดย “นำรูปแบบการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนของ เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน มาปรับให้เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน ที่เป็นการริเริ่มของฝ่ายโรงเรียนและชุมชนเอง” ซึ่งจากการดำเนินงานตามลำดับขั้นตอน ได้พบ ทั้งปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยกีดขวางที่ทำให้ผลลัพธ์เบี่ยงเบนออกไป ดังแสดงในแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ของแนวทางที่เกี่ยวข้องกับ“การปรับรูปแบบการเคลื่อนไหว เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน ให้เป็นการทำงาน ร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยให้เป็นการริเริ่มของฝ่ายโรงเรียนและชุมชนเอง”

เพื่อบรรลุผลของแนวทางการดำเนินงานในแผนภาพที่ 5 ได้มีการดำเนินงานเกี่ยวโยงกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังแสดงในแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 แผนภาพแสดงความเกี่ยวโยงกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการจัดการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก

จากแผนแบบเชิงระบบของแนวทางการดำเนินงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแผนภาพที่ 5 และแผนภาพที่ 6 มีสาระการเรียนรู้ที่ได้จากโครงการวิจัยนี้เชิงหลักการ ดังนี้

(1) ลำดับขั้นแรก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ประเด็น “ให้เป็นการริเริ่มของฝ่ายโรงเรียนและชุมชนเอง” จำเป็นต้อง “ปรับวิถีคิดและโลกทัศน์ของผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายให้มีมิติชุมชนและมิติสังคม(เพื่อให้มีหัวใจดวงเดียวกัน)” ที่ตระหนักในความสำคัญของชุมชน และ “ความเป็นชนบทที่เป็นแหล่งผลิตอาหารเป็นแหล่งวัฒนธรรมแบบเกื้อกูลให้สรรพชีวิตและสรรพสิ่งสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างมีดุลยภาพ สันติสุข และยั่งยืน มีความคิดริเริ่มชนบท และมองเห็นช่องทางที่จะสามารถดำรงตนอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งปรับโดยใช้หลักสูตรวปอ.ภาคประชาชน (ที่เปรียบได้กับกิจกรรมสำหรับข้อคหัวใจในกรณีเจ็บป่วยถึงขั้นหัวใจหยุดเต้น และภายหลังจากหัวใจฟื้นการทำงานขึ้นมา ก็จำเป็นต้องมีกิจกรรมนวดหัวใจต่อเพื่อให้ชีวิตดำเนินต่อไปได้) และดำเนินการต่อเนื่องด้วยกิจกรรมที่เปรียบได้กับการนวดหัวใจ คือ การอาศัยหลักอภิปธานิธรรมดำเนินกิจกรรมด้วยจิตสำนึก ซึ่งหมายถึง ด้วยกิจกรรมของ หลักสูตรวปอ.ภาคประชาชนได้กระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมตระหนักในการประชุมหรือเสวนาแลกเปลี่ยนอย่างเสมอภาค เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง

โดยจัดให้เป็นเวทีประชุมสัญจรเพื่อเยี่ยมเยียนให้กำลังใจกันและกัน รวมทั้งเป็นการติดตามตรวจเยี่ยมความก้าวหน้าของแต่ละฝ่ายไปในตัว

หลักสูตรที่ใช้ปรับวิธีคิดและโลกทัศน์ให้มีมิติชุมชนและมิติสังคม ซึ่งเรียนรู้จากหลักสูตรวบอ.ภาคประชาชนของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน เป็นหลักสูตรที่เดินเรื่องตลอดกระบวนการอบรมในแนวเดียวกับ หลักอริยสัจสี่ของศาสนาพุทธ ให้ผู้ทุกข์ มองเห็นเหตุแห่งทุกข์ มองเห็นทางดับทุกข์ และสามารถเลือกประพฤติปฏิบัติชอบ เพื่อขจัดทุกข์และสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่ชีวิตตนและสังคมที่ได้ผลอย่างแท้จริง โดยมีผลสำเร็จของปราชญ์ชาวบ้านหลายสถานี่เป็นต้นแบบที่สัมผัสได้จริง / หลักสูตรนี้ได้จัดให้มีกระบวนการปรับวิธีคิด โลกทัศน์ ให้รู้จักมองภววิสัยแบบองค์รวม มองเห็นสรรพสิ่งในโลกล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องโยงใยถึงกัน อาจกระทบถึงกันแบบร่างแห หรือไม่ก็แบบลูกโซ่ แม้ผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นก็สามารถมองออกกว่า ปัญหาวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ขณะนี้ในท้องถิ่น เป็นผลกระทบมาจากวิกฤติการณ์ระดับประเทศ และระดับโลกอย่างไร ตลอดจนสามารถพยากรณ์แนวโน้มของวิกฤติการณ์ในอนาคต เพื่อวางแผนรับมืออย่างรู้เท่าทันได้ / หลักสูตรนี้ ได้จัดให้มีกระบวนการสร้างเสริมจิตสำนึกของความเป็นท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การออกแบบการจัดการศึกษาทางเลือกที่สนองต่อท้องถิ่น แทนการผลักไสผลผลิตทางการศึกษาให้ไปแออัดอยู่ในสังคมเมือง ที่ไม่มีตำแหน่งงานรองรับอย่างเพียงพอ โดยมีกระบวนการสร้างเสริมความตระหนักศรัทธา เชื่อมั่น ภูมิใจ และเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของวิถีการผลิตแห่งการเกษตรกรรมยั่งยืนแบบผสมผสาน อันประกอบด้วย เศรษฐกิจพอเพียงที่มีธุรกิจชุมชน และอุตสาหกรรมชุมชนที่มุ่งเรื่องสวัสดิการแทนการแสวงหากำไร (เรียนรู้จากการศึกษาดูงาน พื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืนที่ประสบผลสำเร็จจากการพึ่งตนเองของปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งจะกระตุ้นให้ผู้ดูงานเห็นถึงความเป็นไปได้ที่จะฟื้นฟูพื้นที่เกษตรเชิงเดี่ยวเดิม มาเป็นการเกษตรแบบผสมผสาน โดยไม่ต้องอาศัยการลงทุนที่เกินกำลัง แต่สามารถพึ่งตนเองได้ และยังไม่ใช่เป็นเรื่องจำกัดอยู่แค่อาชีพทางการเกษตร แต่ยังมองเห็นแนวทางการพัฒนาสู่อาชีพการแปรรูปผลผลิต สู่การเป็นอุตสาหกรรมชุมชน สู่การเป็นธุรกิจชุมชน หรือแม้แต่พัฒนาสู่วิชาการขั้นสูง ถึงขั้น การจัดการความรู้และเทคโนโลยี เพื่อศิลปะในการดำรงตนอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี) / หลักสูตรนี้ได้จัดให้มีกระบวนการเรียนรู้กันเองและผู้อื่น (หรือเพื่อนร่วมงาน) เพื่อปรับนิสัยในการทำงานร่วมกัน และเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์แบบแนวราบที่เป็นความสัมพันธ์แบบเสมอภาค ไม่ว่าผู้หนึ่งจะมีหน้าที่รับผิดชอบระดับใดก็ตาม ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน นักการ ผู้นำทางการในชุมชน กรรมการการศึกษา ผู้ปกครอง เป็นต้น / หลักสูตรนี้ ได้จัดให้มีกระบวนการวางแผนการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการวางแผน สร้างสรรค์ในอนาคต บนฐานของความมีจิตสาธารณะ (การคำนึงถึงส่วนรวมเป็นสำคัญ)

(2) กระบวนการรับผู้บริหารโรงเรียน ด้วยกระบวนการคัดเลือกเพื่อให้ได้

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีศักยภาพของวิสัยทัศน์เชิงมิติชุมชนและมิติสังคม พร้อมกับกระบวนการปรับออกผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นปัจจัยกีดขวางเชิงต่อต้าน เพื่อป้องกันการทำร้ายชุมชนและบุคลากรคุณภาพ

ผู้บริหารที่มีศักยภาพของวิสัยทัศน์เชิงมิติชุมชนและมิติสังคม โดยเป็นศักยภาพที่สั่งสมมาแต่ดั้งเดิมผ่านการสังเกตบริบททางสังคมและถอดบทเรียนด้วยตนเอง แม้ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของหลักสูตรวปอ.ภาคประชาชน แต่โดยศักยภาพเดิม ส่งผลให้ผู้บริหารมีความตระหนักและมีความชวนชวนให้เกิดเวทีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่เป็นการสื่อสารสองทางได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และยังมีคามมุ่งมั่นสู่การผลักดันให้ได้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อดำรงวิถีชีวิตอยู่ได้ในท้องถิ่นที่เป็นจริงในวิถีปฏิบัติ (ผู้บริหารลักษณะนี้หากได้รับการอบรมด้วยหลักสูตรวปอ.ภาคประชาชนด้วย อาจเกิดเป็นความคิดสร้างสรรค์เพื่อการดำเนินงานที่ลุ่มลึกขึ้น – ทางโครงการยังไม่มีโอกาสศึกษาสมมุติฐานนี้ แต่จะศึกษาต่อเนื่องอย่างแน่นอน แม้สิ้นสุดโครงการไปแล้ว)

โดยที่ศักยภาพเชิงมิติชุมชนและมิติสังคมของผู้บริหาร ไม่ได้เกิดขึ้นกับผู้บริหารโดยระบบของการสร้างผู้บริหารของทางการ (รวมทั้งไม่ได้เกิดโดยหลักสูตรวปอ.ภาคประชาชน) หากแต่เกิดจากคุณสมบัติสั่งสมด้วยการเป็นผู้สังเกตและการมีความสามารถถอดบทเรียนเชิงสังคมด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้กระบวนการคัดเลือกผู้บริหารควรต้องคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติของการเป็นผู้ช่างสังเกตผลสนกับความสามารถถอดบทเรียน เชิงสังคม มาตั้งแต่ก่อนเริ่มเข้าสู่วงการของผู้บริหาร ถ้ามาสร้างเสริมภายหลังอาจเป็นไปได้ยาก

ผู้บริหารโรงเรียนที่ผ่านการอบรมด้วยหลักสูตรวปอ.ภาคประชาชน แต่ขาดศักยภาพเชิงมิติชุมชนและมิติสังคมที่สั่งสมมาแต่ดั้งเดิมโดยผ่านการสังเกตบริบททางสังคมและถอดบทเรียนด้วยตนเอง มีผลต่อการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพียงในลักษณะของการสื่อสารแบบทางเดียวที่มาจากฝ่ายโรงเรียนเป็นหลัก เท่านั้น (หากต้องการให้เกิดสภาวะของการสื่อสารแบบสองทาง ต้องอาศัยความเป็นปัจจัยเสริมเชิงเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริมของทั้งฝ่ายชุมชนและเครือข่ายภูมิปัญญา)

ในพื้นที่ที่ผู้บริหารเป็นปัจจัยกีดขวางเชิงต่อต้านมิติชุมชนและมิติสังคมอย่างรุนแรงนั้น แม้มีครูแกนนำและชุมชนที่เป็นปัจจัยเสริมเชิงเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริม โดยมีความพยายามสื่อสารเข้าไปจากชุมชนสู่โรงเรียน ก็ไม่ประสบความสำเร็จแม้ในลักษณะการสื่อสารแบบทางเดียวก่ปรากฏเฉพาะการสื่อสารโดยอำนาจสั่งการโดยผู้บริหารเท่านั้น

การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนถ้าดำเนินการได้ ก็เป็นการดำเนินการ **ได้ในขอบเขตจำกัด** โดยจำกัดเพียงเป็นการทำงานระหว่างครูแกนนำและผู้นำธรรมชาติในชุมชน กิจกรรมใดที่กำหนดขึ้นต้องทำเฉพาะในส่วนของชุมชน หากต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ก็ต้อง ใช้เวลาออกเหนือจากเวลาในระบบโรงเรียน และต้องคอยระวังตัวตลอดเวลาเพื่อป้องกัน การใช้อำนาจทำร้าย **หน่วยเหนือควรสอดคล้องดูแลติดตามประเมินเพื่อปรับออกผู้บริหาร ประเภทนี้อย่างจริงจัง**

(3) การสร้างเสริมให้ชุมชนเป็นปัจจัยเสริมเชิงเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริม และเชื่อมโยงกับ เครือข่ายการเรียนรู้ของภูมิภาค

โดยโครงสร้างสังคมไทยในปัจจุบันที่เป็นโครงสร้างสังคมอุตสาหกรรมทุนนิยมแบบ ฟังฟังภายนอก ได้ส่งอิทธิพลของวิถีคิดและโลกทัศน์แบบยึดเงินเป็นสำคัญ และมีการสร้างค่านิยม วัตถุนิยม และบริโภคนิยมครอบงำคนในสังคมทั่วไปไม่เว้นแม้ในชนบท ด้วยค่านิยมนี้ได้ผลักดันให้คน วัยแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนชนบทไม่ได้ ต้องย้ายถิ่นไปหางานที่มีรายได้เป็นตัวเงินจำนวนมาก ตามเมืองใหญ่ หรือต่างประเทศ ในส่วนที่โอกาสไม่เอื้อให้ย้ายถิ่นไปที่อื่นจำเป็นต้องอยู่ในชนบท ก็ต้องทุ่มเวลาทั้งหมดในวิถีชีวิตไปกับการแสวงหารายได้ที่เป็นตัวเงิน **จึงเป็นการยากที่จะมีเวลา เรียนรู้ร่วมเชิงมิติสังคมรวมทั้งการเรียนรู้ร่วมกับการศึกษาในระบบ**

พื้นที่ที่อยู่ในเขตการเคลื่อนไหวของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน ซึ่งเครือข่ายฯได้เคลื่อนไหวอบรมสมาชิกด้วยหลักสูตรวปอ.ภาคประชาชนเพื่อปรับวิถีคิดและโลกทัศน์ ให้รู้เท่าทันสภาพวิกฤติการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและเปลี่ยนมายึดหลักการพึ่งตนเองและ พึ่งพากันเอง ไม่ยึดเรื่องเงินเป็นสำคัญอีกต่อไป แต่มาให้ความสำคัญกับความสุขในมิติที่ไม่ใช่ตัวเงิน โดยเป็นความสุขใน 8 หมวด ได้แก่ การมีหลักประกันในชีวิต การมีสุขภาพกายใจแข็งแรง การมีครอบครัวอบอุ่น การมีชุมชนเข้มแข็ง การมีสิ่งแวดล้อมดีและทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ การมีอิสระ การมีความภาคภูมิใจ และการเข้าถึงธรรมะและการเข้าถึงธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม แม้เครือข่ายฯไม่ได้ยึดเงินเป็นเรื่องสำคัญ แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธเงิน หากแต่มีแนวคิดเชิงพยายามที่จะ เปลี่ยนเงิน ให้เป็นทุนความดี ทุนทางปัญญา ทุนทางสิ่งแวดล้อม ทุนทางสังคม ทุนทางการศึกษา และวัฒนธรรม ภายหลังจากข้อคิดความคิดเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนวิถีคิดและโลกทัศน์อย่างฉับพลันด้วย หลักสูตรวปอ.ภาคประชาชนแล้ว ก็ได้ปรับปรนต่อมาด้วย **หลักอภิธานิยธรรม** (ท่ามกลางวิถีปฏิบัติ แห่งการเกษตรกรรมยั่งยืนแบบผสมผสาน ประกอบด้วย อุดมภูมิชุมชน และอุตสาหกรรมชุมชน ที่มุ่งเรื่อง สวัสดิการ แทนการแสวงหากำไร) ซึ่งหมายถึง การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ ทำการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ร่วมกันอย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง ฝ่ายชุมชนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก และมีระยะผ่านแบบนี้พบว่า มีศักยภาพในการสื่อสารร่วมกัน กลายเป็นการสื่อสารแบบสองทาง แทนสภาพเดิมที่มักปล่อยให้มีการสื่อสารเป็นแบบทางเดียวที่มาจากผู้นำทางการเป็นหลัก

(4) การสร้างความเป็นปัจจัยเสริมเชิงเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริมของครูแกนนำ
กับความเป็นเครือข่ายการเรียนรู้

ครูแกนนำที่ มีการทำงานร่วมกับเครือข่ายอย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง ตามแผนงานของเครือข่ายฯ เช่น เป็นผู้ประสานงานที่มิวจัดชุมชน/เป็นผู้นำฐานการเรียนรู้ชุมชนของเครือข่ายฯ / และ ผ่านการอบรมหลักสูตร วปอ.ภาคประชาชน ที่จัดโดยเครือข่ายฯมาแล้ว – ครูแกนนำลักษณะนี้มักเคลื่อนไหวให้เกิดการทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่อชีวิต ได้อย่างต่อเนื่อง โดยครูแกนนำเหล่านี้สามารถฝ่าด่านของค่านิยมการแสวงหาเงินตรา จนกระทั่งสามารถบริหารเวลาในวิถีชีวิตให้กับการนำแนวคิดจากเวทีประชุมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนลงสู่วิถีปฏิบัติที่เป็นจริงได้

จำนวนครูแกนนำในโรงเรียนหนึ่งๆอาจพบได้ไม่มากนัก เนื่องจากวิถีคิดและโลกทัศน์ที่ถูกครอบด้วยกระแสเงิน และต้องทุ่มเวลาทั้งหมดในวิถีชีวิตไปแสวงหาเงินนั้น ไม่อาจปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็ว เพียงเพราะได้ผ่านการอบรมด้วยหลักสูตรใดๆเท่านั้น แต่ต้องมีศักยภาพเดิมที่เป็นผู้รู้จักสังเกตและเป็นผู้มีความสามารถถอดบทเรียนเชิงสังคม หรืออาจต้องสร้างเสริมด้วยกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ดังตัวอย่างกระบวนการของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสานที่ดำเนินการกับสมาชิกทั้งที่เป็นส่วนของชุมชนและส่วนของครูแกนนำ

ระบบบริหารการศึกษา ควรคัดเลือกให้ได้ครูแกนนำที่มีคุณลักษณะเช่นเดียวกับคุณลักษณะของผู้บริหาร (มีศักยภาพเดิมเป็นผู้รู้จักสังเกตและมีความสามารถถอดบทเรียนเชิงสังคม) หรือมีจะนั้นก็ค้นให้พบครูแกนนำในแต่ละโรงเรียน แล้วเสริมสร้างด้วยกระบวนการของเครือข่ายฯ ซึ่งโดยหลักสัจธรรมแล้ว ผู้นำหรือหัวเรี่ยวหัวแรงนั้นหากมีเพียงร้อยละ 25 ก็สามารถนำพากระบวนการดำเนินงานไปบรรลุผลได้ ครูแกนนำที่ถูกค้นพบจะเป็นต้นแบบให้กับครูทั่วไปได้เรียนรู้

(5) การเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กับภูมิปัญญาที่มีความเป็นเครือข่ายการเรียนรู้

ความเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสานมีความแตกต่างในเชิงสาระการเรียนรู้ไปจากภูมิปัญญาเดียว โดยทั่วไป โรงเรียนมักคุ้นเคยกับการนำความรู้เรื่องอาชีพในท้องถิ่นจากภูมิปัญญาเดียวมาให้นักเรียนได้เรียนรู้ แต่ในส่วนของความเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ของปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสานนั้น ไม่ได้มีขอบเขตจำกัดเพียงความรู้ในอาชีพ แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้เชิงโครงสร้างสังคมที่สามารถปรับเปลี่ยน ให้รู้เท่าทันวิกฤตการณ์ปัญหาในสังคมทุกๆด้าน ที่พร้อมจะเสนอแนวทางเพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์ปัญหาในวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม

การเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ดังกล่าว จะเอื้อให้โรงเรียนเรียนรู้จนกระทั่งสามารถ
ออกแบบหลักสูตรที่มีลักษณะทางเลือก ได้ครอบคลุมผู้เรียนทั้งที่มีศักยภาพในการดำรงตนอยู่ได้
ในท้องถิ่น และผู้เรียนที่ทิ้งถิ่น(ซึ่งกลุ่มหลังนี้มีมากกว่า) โดยการออกแบบการจัดการศึกษา
 อย่างรู้เท่าทันกับสถานการณ์ในชนบท (แต่เดิมนั้นโรงเรียนได้จัดการศึกษาเป็นแบบเดียวกัน
 ทั่วประเทศ คือ สอนความรู้สากล ที่เป็นปัจจัยผลักดันให้เด็กในท้องถิ่นมุ่งสู่เมือง เมื่อต้องไปเผชิญกับ
 สถานการณ์ของเมืองที่มีปัญหาของรับคนทิ้งถิ่นไม่ได้ – ก็ไม่มีทางเลือกอื่นอีกเลยที่ระบบโรงเรียน
 ได้ให้ไว้) หากระบบการศึกษาในท้องถิ่นชนบทออกแบบการจัดการศึกษาให้รู้เท่าทันสถานการณ์
 โดยเข้าถึงระบบข้อมูลสถานการณ์ที่แท้จริงของท้องถิ่น ที่ชุมชนส่วนใหญ่ถูกครอบงำด้วยกระแส
 ทิ้งถิ่น การจะบรรลุเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษา เรื่อง “การสามารถดำรงตนอยู่ได้ในท้องถิ่น
 อย่างมีศักดิ์ศรี” นั้น มีชุมชนส่วนน้อยเท่านั้นที่เข้าถึงเป้าหมายนี้ ฝ่ายโรงเรียนก็ควรมีการออกแบบ
การจัดการศึกษารองรับในส่วนของกระแสทิ้งถิ่นที่ด้านไม่อยู่ไว้ด้วย ซึ่งการออกแบบในส่วนนี้
 นอกจากผู้เรียนต้องเท่าทันความรู้สากลแล้ว ยังต้องมีความเข้มข้นในการเสริมสร้างผู้เรียน
 ให้มีศักยภาพในวิถีคิดและโลกทัศน์ ที่รู้เท่าทันและสามารถพยากรณ์แนวโน้มของวิกฤติการณ์
 ทางสังคมได้อย่างลุ่มลึก แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมีระบบการเรียนรู้เรื่อง “ความสามารถดำรงตน
อยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี” ไว้ด้วย เพื่อว่า เมื่อต้องเผชิญกับความล้มเหลวของวิถีชีวิตในเมือง
 ก็มีระบบข้อมูลทางเลือกพร้อมที่จะหักเหคืนถิ่นได้

(6) การเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กับหน่วยงานทางการศึกษา
 ที่เกี่ยวข้อง

จากหลักฐานระหว่างดำเนินโครงการนี้ ที่ปรากฏว่า มีช่องว่างของความเข้าใจไม่ตรงกัน
 ในแนวทางของการจัดการศึกษาระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับครูแกนนำ
 ในพื้นที่ที่ผู้บริหารเป็นปัจจัยกีดขวางเชิงต่อต้าน โดยในขณะที่ครูวางแผนจัดการเรียนการสอน
 เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตในท้องถิ่น แต่ผู้บริหารโรงเรียนคัดค้าน โดยสั่งการให้ครูสอนอยู่ในโรงเรียนให้ดี
 ที่สำคัญได้มีแนวคิดต่อต้านแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้โดยรัฐในประเด็นการส่งเสริมให้ผู้เรียน
 สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในท้องถิ่น ว่าเป็นแนวคิดหลอกชาวบ้านให้จมปลักอยู่ในความล้าหลัง
 ของชนบท ด้วยลักษณะดังกล่าว จึงต้องมีการประสานช่องว่างนั้นเพื่อแก้ปัญหาเชิงการใช้อำนาจ
 บังคับบัญชา ที่ไม่เหมาะสมถึงขั้นด้านกระแสนโยบายของรัฐ มีผลให้ระดับปฏิบัติเกิดความ
 คับข้องใจและต้องหาโอกาสนอกกรอบโรงเรียน เรียนรู้วิถีปฏิบัติตามแนวทางของการปฏิรูป
 การศึกษา

เพื่อให้ระดับปฏิบัติหรือครูผู้สอนมีความมั่นใจและเกิดกำลังใจในการดำเนินงาน
 ตามแนวทางจัดการศึกษาที่เหมาะสม จำเป็นต้องมีการประสานให้เกิดความมั่นใจโดยเชื่อมโยงกับ
หน่วยบังคับบัญชาที่เหนือกว่าขึ้นไป เพื่อหาวิธีปรับการรับรู้ย้อนกลับคืนสู่ผู้บริหารโรงเรียน

ซึ่งในโครงการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าสถาบันราชภัฏซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สามารถแสดงบทบาทนี้ได้

สถาบันราชภัฏ ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สามารถแสดงบทบาท การประสานระหว่างผู้บริหารหน่วยที่เหนือขึ้นไปจากโรงเรียน กับครูผู้ปฏิบัติที่มีวิสัยทัศน์นอกกรอบ อย่างสร้างสรรค์พร้อมพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวทางของการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้การเรียนรู้ ย้อนกลับผ่านผู้บริหารหน่วยเหนือกว่าสู่ผู้บริหารโรงเรียน นอกจากการทำหน้าที่ประสานแล้ว ที่สำคัญกว่านั้น สถาบันราชภัฏยังได้ประโยชน์ในเชิงร่วมเรียนรู้ปัญหาการจัดการศึกษาจาก ฐานที่เป็นจริงเพื่อนำไปพัฒนาหลักสูตรหรือการจัดการเรียนการสอนในฐานะของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาท้องถิ่นด้วย

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็น “การเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น” นั้น สถาบันราชภัฏ จำเป็นต้องแสดงบทบาทการออกแบบการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับ การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (หรือในปัจจุบันเรียกทั้งสองระดับรวมกัน ว่า การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี) ในประเด็นของเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษาที่สำคัญยิ่งคือ “การสามารถดำรงตนอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี” (ซึ่งเมื่อบรรลุเป้าหมายนี้ก็พลอยบรรลุ เป้าหมายการเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข ไปด้วย - ข้อความรู้จากโครงการนี้)

โดยสถาบันราชภัฏต้องวิจัยและพัฒนาหลักสูตรในเชิง “หลักสูตรจัดการความรู้” เพื่อรองรับ ผู้เรียนไม่ว่าจะจบการศึกษาในระบบระดับใด ให้สามารถนำความรู้ที่เรียนมาในระบบ มาใส่กระบวนการของ “หลักสูตรจัดการความรู้” เพื่อให้เป้าหมาย “การสามารถดำรงตนอยู่ได้ ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี” เป็นจริงได้ในวิถีปฏิบัติ ต่อเนื่องและสอดคล้องกับการศึกษาในระบบอื่นๆ

จากนี้จึงพบว่า การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น ไม่เพียงประกอบด้วยฝ่าย โรงเรียนกับฝ่ายชุมชน แต่ยังคงควรประกอบเป็นเครือข่ายการเรียนรู้กับหน่วยงานที่มีศักยภาพในการ สร้างเสริมการเรียนรู้อีกด้วย ซึ่งได้แก่ เครือข่ายภูมิปัญญา สถาบันราชภัฏหรือสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น และหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง โดยการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันนั้น ควรเป็นการเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่ายการเรียนรู้ ที่ทุกฝ่ายเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมทั้งจะแลกเปลี่ยน เรียนรู้ด้วยความสัมพันธ์แบบแนวนอนอย่างเสมอภาค ซึ่งในลักษณะการเรียนรู้ร่วมเช่นนี้ จะนำไปสู่ ประเด็นการสนับสนุน หรือแม้แต่การติดตามประกันคุณภาพที่ได้สาระการเรียนรู้อย่างลุ่มลึก

อย่างไรก็ตาม การจะบรรลุเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษา ที่สำคัญ ในประเด็น “การสามารถ ดำรงตนอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีศักดิ์ศรี” (ซึ่งเมื่อบรรลุเป้าหมายนี้แล้วก็พลอยบรรลุเป้าหมาย การเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข ไปด้วย) นั้น ผลการศึกษาของโครงการนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึง การมีส่วนร่วมของระบบย่อยที่สำคัญที่สุด ได้แก่ ระบบครอบครัว

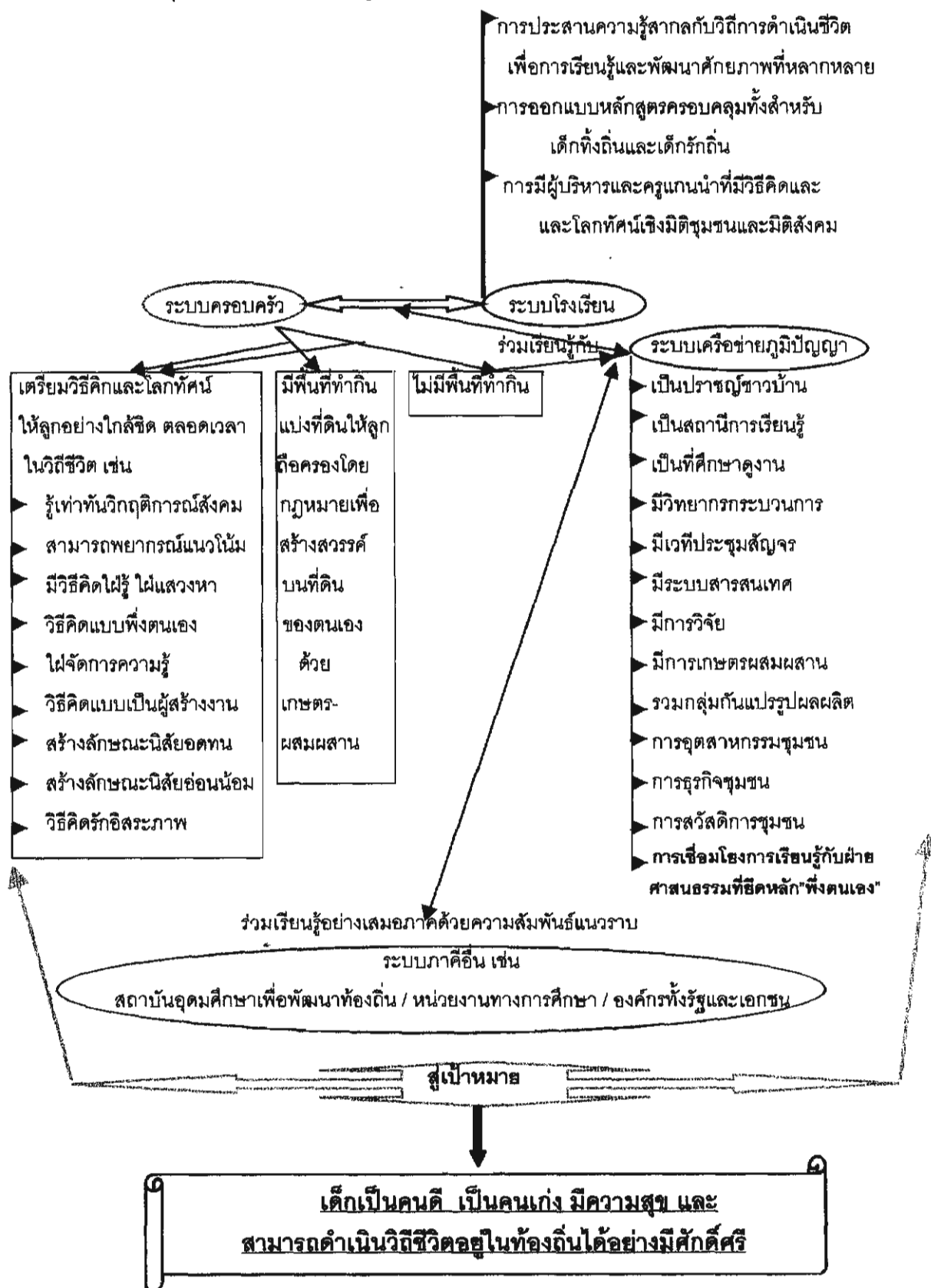
โดยต้องเป็นครอบครัวที่มีลักษณะของ “ครอบครัวแห่งการเรียนรู้” ซึ่งเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและ
 พหุภาคีภาคอีสานได้สร้างต้นแบบไว้ให้เห็นภาพเบื้องต้น ว่า “**เป็นครอบครัวที่ต้อง
 สร้างเสริมวิถีคิดและโลกทัศน์ให้เด็กอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา** โดยที่การสร้างเสริมวิถีคิดหรือ
 โลกทัศน์นั้นต้องสร้างเสริมถึงขั้นของความเป็นผู้มีปัญญา และเป็นผู้มีจิตวิญญาณ(หรือจิตใจสูง)
 ได้แก่ การเป็นผู้รู้เท่าทันและสามารถพยากรณ์แนวโน้มของวิกฤติการณ์ทางสังคม / การรู้ร้อนรู้หนาว
 ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ร่วมแก้ปัญหาสังคม / การสร้างเสริมวิถีคิดแบบใฝ่รู้ ใฝ่แสวงหา / การสร้างเสริม
 วิถีคิดแบบพึ่งตนเอง / การสร้างเสริมวิถีคิดใฝ่จัดการความรู้(แทนการเรียนรู้เพียงวิชาชีพ) / การสร้าง
 เสริมวิถีคิดแบบเป็นผู้สร้างงาน(แทนการหาสมัครงาน) / การสร้างเสริมวิถีคิดรักความเป็นอิสระ /
 การสร้างเสริมลักษณะนิสัยอดทนอดกลั้น / การสร้างนิสัยอ่อนน้อมถ่อมตน(เรียนรู้จากผู้อื่น) เกื้อกูล
 และ มีจิตใจสูง

การสร้างเสริมวิถีคิดและโลกทัศน์ให้แก่ลูกหลานของครอบครัวข้างต้น ครอบครัวได้มี
 เครือข่ายการเรียนรู้กับเครือข่ายภูมิปัญญาของชุมชนในหลายๆด้าน ได้แก่ มีเครือข่ายการเรียนรู้
 ที่เป็นสถานการเรียนรู้- มีพื้นที่ศึกษาดูงาน – มีปราชญ์ชาวบ้าน – มีวิทยากรกระบวนการ –
 มีการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับฝ่ายศาสนธรรมในฐานคิดเดียวกัน คือ “พึ่งตนเอง” – มีเวทีประชุมสัญจร
 – มีการวิจัยในวิถีการดำเนินชีวิต – และมีระบบสารสนเทศ ที่มาจากความต้องการภายใน

การเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้กับเครือข่ายภูมิปัญญาข้างต้น ยังได้ประโยชน์ในด้านอื่น
 ด้วย ได้แก่ การที่เครือข่ายภูมิปัญญาเป็นเครือข่ายการเรียนรู้แห่งการเกษตรกรรมยั่งยืน
 แบบผสมผสานบนหลักการพึ่งตนเอง ทำเพื่อกินเพื่ออยู่ เหลือกินแจก เหลือแจกขาย และแปรรูป
 มุ่งสู่อุตสาหกรรมชุมชน ธุรกิจชุมชน การบริการและสวัสดิการชุมชน เหล่านี้เมื่อครอบครัว
 แบ่งที่ดินเปล่าให้ลูกถือครองตามกรรมสิทธิ์ทางกฎหมาย การเรียนรู้เพื่อดำรงตนอยู่ได้ในท้องถิ่น
 อย่างมีศักดิ์ศรีจึงมีความเป็นไปได้ และในส่วนของครอบครัวที่ไม่มีที่ดินถือครองก็สามารถส่งลูกมา
 เรียนรู้ร่วมในที่ดินของเครือข่ายฯ ภายใต้การสนับสนุนของเครือข่ายฯสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้
 ถึงขั้นการแปรรูปผลผลิต การอุตสาหกรรมชุมชน การธุรกิจชุมชน การบริการหรือสวัสดิการชุมชน”

องค์ความรู้เชิงองค์รวมโดยสรุปของโครงการนี้ เกี่ยวกับ “การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน
 กับชุมชนเพื่อไปสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการจัดการศึกษาที่ส่งผลกระทบถึงเด็ก โดยให้
 บรรลุเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษาที่สำคัญ คือ การสามารถดำรงตนอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี
 และเมื่อบรรลุเป้าหมายนี้แล้วก็พลอยบรรลุเป้าหมายการเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข ไปด้วย
 นั้น จำเป็นต้องเป็นการทำงานร่วมกันในลักษณะของ “เครือข่ายการเรียนรู้” ซึ่งสามารถเสนอด้วย
 แผนแบบ ในแผนภาพที่ 7 ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 7 แผนภาพเชื่อมโยงระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนในระบบกับชุมชนเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการจัดการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความสุข และสามารถดำรงตนอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี

ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้ในพื้นที่ชนบทอื่น

การศึกษาการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ผ่านการจัดการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก ให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความสุข และสามารถดำรงตน อยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี ในครั้งนี้ มีความจำกัดอยู่ในพื้นที่ชนบท (สำหรับพื้นที่ที่มีความ เป็นเมืองนั้น ควรต้องจัดให้มีการศึกษาวิจัยขึ้นเป็นการเฉพาะ) โดยมีบทเรียนที่ถอดจากโครงการ เพื่อนำไปปรับใช้ในพื้นที่ชนบทที่สำคัญดังนี้

(1) เพื่อให้การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไปบรรลุเป้าหมายสุดท้าย ทางการศึกษา คือ ให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความสุข และสามารถดำรงตนอยู่ในท้องถิ่นได้ อย่างมีศักดิ์ศรี ระบบโรงเรียน จำเป็นต้องทำงานร่วมกับระบบอื่นๆในสังคม ระบบที่ สำคัญที่สุดคือ ระบบครอบครัว และระบบเครือข่ายภูมิปัญญา ในชุมชน รวมทั้งต้องทำงาน ร่วมกับระบบของสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยสถาบันนั้นนอกจากทำหน้าที่ ประสานงานกับหน่วยงานทางการศึกษาหน่วยเหนือ หรือองค์กรรัฐและองค์กรเอกชนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญกว่านั้นคือ การร่วมเรียนรู้เพื่อปฏิบัติการระกษของการเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น ด้วยการออกแบบหลักสูตรหลักสูตรในเชิง “หลักสูตรจัดการความรู้” เพื่อรองรับ ผู้เรียนไม่ว่าจะจบการศึกษาในระบบระดับใด ให้สามารถนำความรู้ที่เรียนมาในระบบ มาใส่กระบวนการของ “หลักสูตรจัดการความรู้” เพื่อให้เป้าหมาย “การสามารถดำรงตนอยู่ได้ ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี” เป็นจริงได้ในวิถีปฏิบัติที่ต่อเนื่องจากการศึกษาในระบบอื่นๆ

(2) ทั้งระบบโรงเรียน ระบบครอบครัว ระบบเครือข่ายภูมิปัญญา และระบบของสถาบัน อุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น(รวมถึงระบบอื่นๆที่เข้ามาเกี่ยวข้อง)ทุกระบบที่ทำงานร่วมกัน จำเป็นต้องทำให้มีหัวใจดวงเดียวกัน (ที่เข้าใจถึงภาวะของวิกฤติการณ์ปัญหาที่เป็นผลมาจากการ ถูกอิทธิพลครอบงำของระบบอุตสาหกรรมทุนนิยมฟุ้งเฟ้อ การมองเห็นทางออกจากวิกฤติการณ์โดยอาศัยระบบ เศรษฐกิจพอเพียง การมองเห็นถึงคุณค่า ศักดิ์ศรี ความสามารถพึ่งตนเองได้ ทุกด้านทั้งเศรษฐกิจ สุขภาพ และ ความเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมโลก ของการเกษตรกรรมยั่งยืนแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นวิถีการผลิตที่สอดคล้อง กับการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นชนบท และที่สำคัญวิธีนี้ไม่ได้มีความหมายเพียงเป็นอาชีพทางการเกษตรเพื่อ หารายได้ แต่ยังมีมีความหมายที่ลุ่มลึกกว่านั้น คือ เป็นสื่อ สำหรับใช้เป็นโอกาสในการใช้สมองจัดการความรู้และ เทคโนโลยี เพื่อมาจัดการกับวิถีการดำเนินชีวิตให้อยู่ได้ในท้องถิ่นชนบทอย่างมีคุณภาพและสันติสุข) **ความมีหัวใจดวงเดียวกันดังกล่าวสามารถเรียนรู้ยุทธวิธีการทำให้เกิดขึ้นในระดับข้อค** **ความคิดเบื้องต้น** ได้จากหลักสูตรวปอ.ภาคประชาชน (หลักสูตรวิทยากรกระบวนการเพื่อการ เปลี่ยนแปลงสู่การพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองภาคประชาชน) ของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคี ภาคอีสาน และ ภายหลังการข้อคความคิดแล้ว ควรมีกระบวนการทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงลงสู่วิถี การปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อยไปและยั่งยืนด้วยหลักอปริหานิยธรรม อย่างมีจิตสำนึก(ไม่ใช่เพราะหน้าที่)

ซึ่งหมายถึงการจัดให้มีเวทีประชุมสัญจรเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง พร้อมๆไปกับเพื่อผลพลอยได้ในเรื่องการเยี่ยมเยียนให้กำลังใจซึ่งกันและกัน กระตุ้นให้แต่ละพื้นที่ที่สัญจรไปประชุมได้พัฒนาวิถีปฏิบัติมากขึ้น รวมทั้งเป็นการติดตามประเมินผลไปในตัว

(3) ทุกกระบวนการที่ทำงานร่วมกันต้องทำความเข้าใจความชัดเจนกับความหมายที่ลุ่มลึกของเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษา อันเป็นจุดหมายปลายทางที่จะไปบรรลุร่วมกัน ซึ่งได้แก่ ความหมายของเด็กเป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความสุข และสามารถดำรงตนอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีศักดิ์ศรี (การเป็นคนดี หมายถึง การเข้าถึงสิ่งสูงสุด คือ การลดละกิเลส หรือ ลดละโลก โกรธ หลง เพื่อลดความเห็นแก่ตัวลง เพิ่มความมีจิตสาธารณะ หรือเห็นแก่ส่วนรวมเป็นหลัก รู้ร้อน รู้หนาว ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมแก้ปัญหาของสังคม มีความเอื้ออาทรเพื่อการอยู่ร่วมกันของสรรพชีวิต อย่างได้สมดุล และสันติสุข / การเป็นคนเก่ง หมายถึง ความมีปัญญา ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่แสวงหา มีความสามารถทางความคิด สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้ รู้จักตนเอง รู้จักแผ่นดินไทย และรู้เท่าทันสังคมโลก จนกระทั่งสามารถจัดการความรู้และเทคโนโลยี มารับใช้ ในการดำเนินวิถีชีวิตอย่างสันติสุข และได้ดุลยภาพ / การมีความสุข หมายถึง ความปิติที่ได้ค้นพบ องค์ความรู้สำคัญและเป็นประโยชน์ ด้วยตนเองเป็นคนแรก / ความสามารถดำรงตนอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีศักดิ์ศรี หมายถึง ความสามารถในการจัดการความรู้และเทคโนโลยีให้มารับใช้ในการดำเนินวิถีชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างสันติสุขและ ได้ดุลยภาพ)

(4) การจะบรรลุเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษา ควรมีจังหวะก้าวของกระบวนการไปบรรลุตามลำดับ คือ การนำเอาเป้าหมายสุดท้ายเรื่อง “ความสามารถดำเนินวิถีชีวิตอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี” เป็นตัวนำแล้ว ก็จะพลอยบรรลุเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษาเรื่องอื่นๆ ที่เหลือ ทั้ง “การเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข” ไปด้วย ซึ่งในการให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก กับ เรื่อง “ความสามารถดำเนินวิถีชีวิตอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี” ก็คือ การเคลื่อนไหว ดำเนินงานในเรื่องของ “หลักสูตรท้องถิ่น” เป็นลำดับแรก และควรเป็นการออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น ตามความหมายของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน {โดยเป็นความหมายของ กระบวนการสร้างปัญญาและพัฒนาจิตวิญญาณของคนทุกกลุ่ม (ไม่ใช่แค่เพียงสร้างเอกสารหลักสูตรวิชาชีพ หรือ เอกสารวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ผู้อื่น นำไปใช้) ทั้งอนุชน ผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียน ให้เข้าถึง ความหมาย ในระดับของความสามารถในการจัดการความรู้เพื่อสร้างปัญญาให้รู้เท่าทันวิกฤติการณ์ทางสังคมที่เนื่องมาจาก โครงสร้างสังคมอุตสาหกรรมทุนนิยมพึ่งพิง ที่มีความเกี่ยวเนื่องโยงกันจากระดับโลก สู่ระดับประเทศ สู่ระดับท้องถิ่น และสามารถพยากรณ์เหตุการณ์เชิงแนวโน้ม เพื่อนำมาใช้จัดการกับวิถีชีวิตที่จะสามารถ อยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีศักดิ์ศรี บนฐานรากแห่งการพึ่งตนเองด้านปัจจัยสี่ จนกระทั่งก้าวเข้าสู่การแปรรูปสู่การเป็นอุตสาหกรรมชุมชน สู่อุตสาหกรรมชุมชน รวมถึงเรื่อง สวัสดิการชุมชน โดยมุ่งเรื่อง “แนวโน้มของธุรกิจ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือธุรกิจบ้านที่สอง (Home Stay)” เป็นสำคัญ อันเป็นศักยภาพของชนบท ในประเทศไทยที่มีอยู่} ก็จะส่งผลให้บรรลุเป้าหมายอื่นๆไปด้วยทั้ง “การเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข”

ปัจจัยที่เลือกหรือกีดขวางที่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมายที่สำคัญ ได้แก่

(1) การจะบรรลุผลอย่างแท้จริง จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดการให้เกิดปฏิกริยาร่วมของ ปัจจัยเสริมเชิงเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริม 3 ด้านสำคัญ ขาดปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งอาจบรรลุผล อย่างไม่สมบูรณ์ โดยต้องประกอบด้วย (1) ปัจจัยเสริมเชิงเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริมด้านผู้บริหาร ที่มีศักยภาพของวิสัยทัศน์เชิงมิติชุมชน และมิติสังคม (2) ปัจจัยเสริมเชิงเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริมด้าน ชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านกับความเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีชุมชนบางส่วนเป็นสมาชิกของ เครือข่ายและมีปราชญ์ชาวบ้านเป็นประธานกรรมการการศึกษา เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน ที่เป็นการสื่อสารแบบสองทางแท้ และ(3) ปัจจัยเสริมเชิงเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริมด้านครูแกนนำ ที่ครูแกนนำมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีการทำงานร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญา อย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง

(2) การจะบรรลุผลอย่างแท้จริง ระบบการศึกษา ต้องสามารถจัดการได้กับ ปัจจัยกีดขวางสำคัญ ด้านผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นปัจจัยกีดขวางเชิงต่อต้านมิติชุมชนและ มิติสังคมอย่างรุนแรง ซึ่งแม้มีครูแกนนำและชุมชนที่เป็นปัจจัยเสริมเชิงเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริม แล้วก็ตาม พบว่าการมีความพยายามสื่อสารเข้าไปจากชุมชนสู่โรงเรียน ไม่ประสบความสำเร็จ แม้ในแบบของการสื่อสารทางเดียว คงปรากฏเฉพาะการสื่อสารโดยอำนาจสั่งการเท่านั้น การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนถ้าดำเนินการได้ ก็เป็นการดำเนินการได้ ในขอบเขตจำกัด โดยจำกัดเพียงเป็นการทำงานระหว่างครูแกนนำและผู้นำธรรมชาติในชุมชน กิจกรรมใดๆที่กำหนดขึ้นต้องทำเฉพาะในส่วนของชุมชน หากต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ก็ต้องใช้ เวลานอกเหนือจากเวลาในระบบโรงเรียน และต้องคอยระวังตัวตลอดเวลาว่าจะถูกเรียกไปตำหนิ หรือระบุมความผิดต่อกฎระเบียบที่เป็นข้ออ้าง สถานการณ์ของโรงเรียนลักษณะนี้ต้องการคนทำงาน ที่มีความอดทนอดกลั้นอย่างสูง ไม่หวังลาภ ยศ สรรเสริญ (มาเผชิญกับผู้บริหารโรงเรียน ที่ใช้อำนาจ ทำร้าย) ซึ่งคนแบบนี้หาได้ไม่มากนัก ทางออกที่ดีกว่า คือ หน่วยเหนือควรสอดส่องดูแลติดตาม ประเมินเพื่อปรับออกผู้บริหารประเภทนี้อย่างจริงจัง

เงื่อนไขสำคัญเพื่อการบรรลุเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษา : แนวทางการจัดการ

1. กรณีพื้นที่ที่มีเครือข่ายภูมิปัญญา เคลื่อนไหวสร้างเสริมเครือข่ายการเรียนรู้
ในเชิงของการจัดการปัญหาเชิงโครงสร้างสังคม อยู่แล้ว โรงเรียนสามารถจับบทบาทแบบ
“เข้าไปร่วมเรียนรู้” ได้
2. กรณีพื้นที่ที่ไม่มีเครือข่ายภูมิปัญญา โรงเรียนควรจับบทบาท แบบ “เข้าไปร่วม
ประสานงาน” กับหน่วยงานอื่นที่มีศักยภาพ สร้างเสริมให้เกิดเครือข่ายภูมิปัญญาขึ้นในพื้นที่
3. การขยายพื้นที่การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็ง
ของชุมชนผ่านการจัดการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความสุข และสามารถ
ดำรงตนอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี ตามแนวทางที่อาศัยองค์ความรู้ของโครงการวิจัยนี้
ควรจัดการ โดยอาศัยหลักการ “การขยายในกลุ่มรู้จัก” หรือขยายในกลุ่มที่มีแนวโน้มว่าจะสามารถเข้าถึง
“แนวคิดรักถิ่น” ส่วนกลุ่มที่ยังไม่สามารถต้านกระแส “แนวคิดทิ้งถิ่น” นั้น ต้องมีระยะผ่านให้เรียนรู้
ตามหลักสัจธรรมที่ปราชญ์ชาวบ้าน(นายคำเดื่อง ภาษี) แนะนำไว้ว่า “เมื่อได้เผชิญกับทุกข์
จึงจะมีดวงตาเห็นธรรม”

#####

บรรณานุกรม

- กองทุนพัฒนาท้องถิ่นไทย-แคนาดา . "อีสานพัฒนา" . (เทปดัลับ).
- กองทุนสนับสนุนการวิจัย , สำนักงาน. เด็ก เยาวชน และครอบครัว : อนาคตของชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย , 2543.
- กองทุนสนับสนุนการวิจัย , สำนักงาน. พลวัตชุมชนไทย : การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย , 2543.
- กองทุนสนับสนุนการวิจัย , สำนักงาน. การสื่อสารเพื่อชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย , 2543.
- กองทุนสนับสนุนการวิจัย , สำนักงาน. ชุมชนไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย , 2543.
- กองทุนสนับสนุนการวิจัย , สำนักงาน. การศึกษากับวิถีชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย , 2543.
- กองทุนสนับสนุนการวิจัย , สำนักงาน. พลวัตวัฒนธรรมและเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย , 2543.
- เกษม วัฒนชัย . การพัฒนาคุณภาพการศึกษา . กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์ , 2546.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การเรียนรู้การสอนเพื่อการเรียนรู้ที่แท้จริงตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2540"
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพรินทวกรกราฟฟิค จำกัด, 2542.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, 2542.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. ปฏิรูปการเรียนรู้ : ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2543.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพรินทวกรกราฟฟิค จำกัด, 2545.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. รายงานการประเมินผลกาปฏิรูปการเรียนรู้ 2545. นนทบุรี : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล , 2546.
- จารีรัตน์ ประกแก้ว . "การประเมินจากสภาพจริงและการจัดทำแฟ้มสะสมงาน". (อัดสำเนา) 2540.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. 108 ปัญหาปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท แอล ที เพรส จำกัด , 2543.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. ปฏิรูปการศึกษาประชาชนได้ประโยชน์อะไร. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) , 2544.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. ปฏิรูปการศึกษาไทย..ในมุมมองประชาชน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด . 2544.

ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์ทางปัญญาของชาติ : ยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของสังคมทั้งหมดร่วมกัน.

พิมพ์ครั้งที่ 5 . กรุงเทพมหานคร : บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) , 2542.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). เพื่อชุมชนแห่งการศึกษาและบรรยากาศแห่งวิชาการ. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด , 2540.

รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา , สำนักงาน. ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตาม

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด,

2546.

วิชาการ , กรม. การวิจัยและพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ,

2543.

วิชาการ , กรม. แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ , 2545.

วิชาการ , กรม. แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า

และพัสดุภัณฑ์ , 2545.

ศรีนครินทร์วิโรฒ , มหาวิทยาลัย . องค์ความคิดในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนเล่ม 1 - 2. กรุงเทพมหานคร :

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย , 2542.

ศึกษาธิการ , กระทรวง . หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ , 2545.

เสนห์ จามริก. แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทย : บทวิเคราะห์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2537.

อมรวิชัย นาครทรรพ. ปัญญาพล. กรุงเทพมหานคร : บมจ. ธนาคารกสิกรไทย 1 , 2542 .

อมรวิชัย นาครทรรพ. "การศึกษาในวิถีชุมชน" . (อัดสำเนา) 2545 .

อุทัย ดุลยเกษม และ อรศรี จามวิทยาพงศ์. กรอบความคิดและข้อเสนอแนะการวิจัยเกี่ยวกับระบบการศึกษา

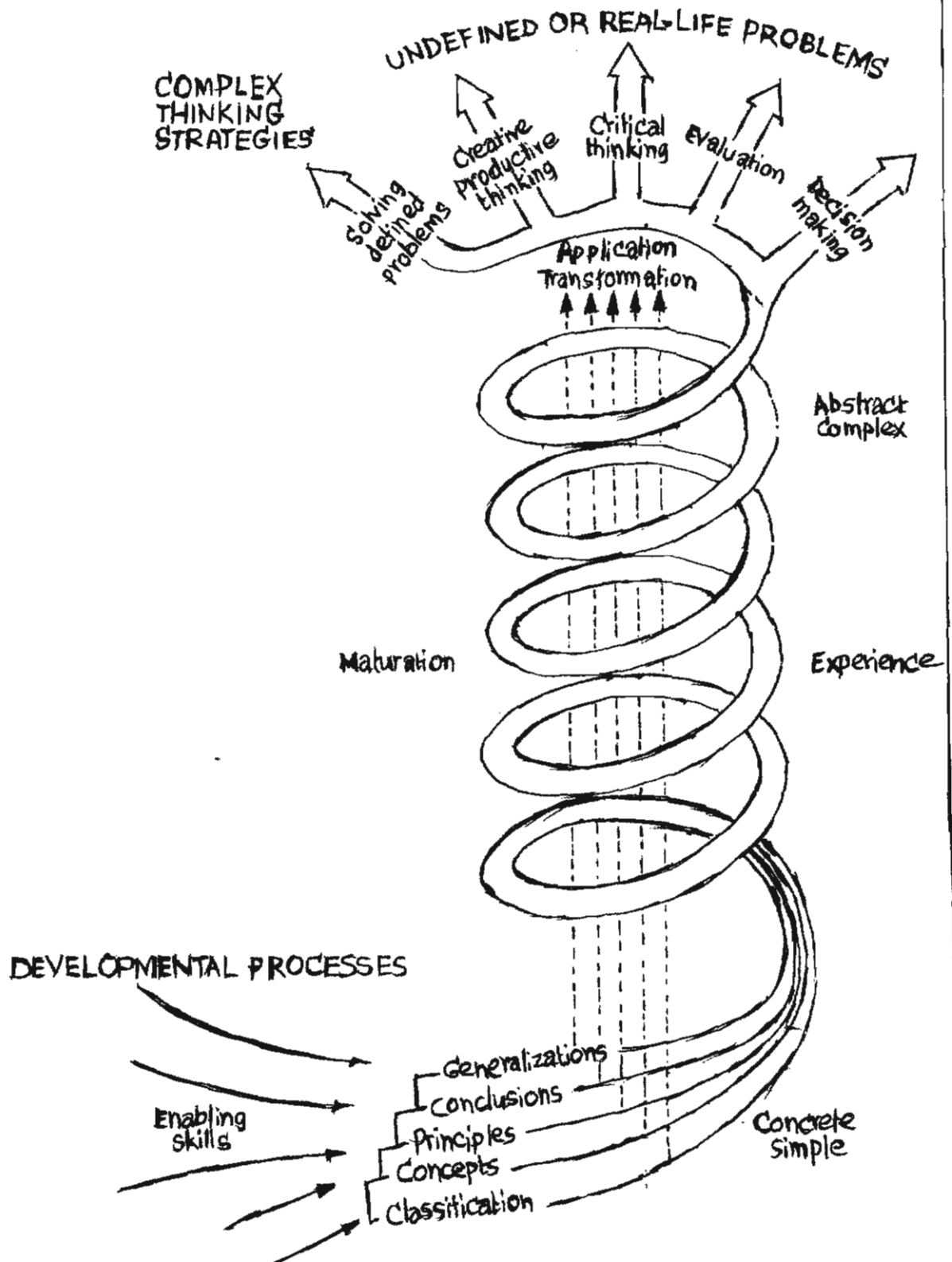
กับชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย , 2540.

ภาคผนวก ก

โมเดลสปริงแวนของกระบวนการคิดที่สลับซับซ้อน

(The Spiral Model of Thinking)

ของ Shiever, Shireley W.

THINKING: THE MOST BASIC SKILL**FIGURE 1-1 The Spiral Model of Thinking**

ภาคผนวก ข.
 ภาพการเคลื่อนไหวการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนริเริ่ม
 วิธีการศึกษา

วิกฤตการณ์ปัญหาในสังคมภายใต้โครงสร้างสังคมอุตสาหกรรมทุนนิยมพึ่งพิง

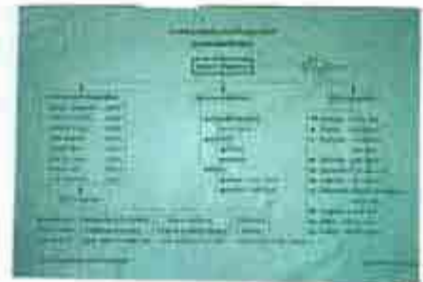
ส่วนของชุมชน
อยู่ในภาวะการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความอ่อนแอของสังคมหมู่บ้าน

ส่วนของโรงเรียน
อยู่ในกระแสหลักของการสอนหนังสือให้ทันหลักสูตรแกนกลาง

การเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาชนชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน
เพื่อออกจากวิกฤติการณ์ปัญหาด้วยโครงสร้างเศรษฐกิจพอเพียงที่พึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง
บนฐานรากแห่งการเกษตรกรรมยั่งยืนแบบผสมผสาน
ทำเพื่ออยู่ เหลือกินแจกเหลือแจกขาย แปรรูป ส่งอุตสาหกรรมชุมชน ธุรกิจชุมชน สวัสดิการชุมชน
เป้าหมายอยู่ที่ความสุข 8 หมวด
คือ การมีหลักประกันในชีวิต สุขภาพกายใจแข็งแรง ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สิ่งแวดล้อมและ
ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีอิสระ มีความภาคภูมิใจ เข้าถึงธรรมะและธรรมชาติ
ไม่ปฏิเสธเงิน แต่มุ่งมั่นเปลี่ยนเงินให้เป็นทุนความดี ทุนทางปัญญา ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม
ทุนทางสิ่งแวดล้อม ทุนทางสุขภาพ ทุนทางทางการศึกษาและการเรียนรู้

การเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาชนบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน

หลักสูตรรพด.ภาคประชาชน
พิธีเปิดกระต้นความมุ่งมั่นสร้างเสริมจิตสาธารณะ

วปอ.ภาคประชาชน

กิจกรรมในห้องประชุม : รู้เท่าทันวิกฤติการณ์ปัญหาสังคม รู้ทุกซ์ รู้เหตุแห่งทุกซ์ รู้ทางดับทุกซ์
 เรียนรู้ในสัปดาห์ตนเองและผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์แนวราบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเสมอภาค
 เรียนรู้การวางแผน การทำงานร่วมกัน การวางวิสัยทัศน์ - สร้างพื้นที่เป็นไปได้

วัตถุประสงค์ประชาชน

การศึกษาดูงาน : เรียนรู้การออกจากทุกข์และการปฏิบัติชอบ การพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง
ด้วยโครงสร้างเศรษฐกิจพอเพียง บนฐานรากแห่งการเกษตรกรรมยั่งยืนแบบผสมผสาน
ทำเพื่ออยู่ เหลือกินแจกเหลือแจกขาย แปรรูป สู่อุตสาหกรรมชุมชน ธุรกิจชุมชน สวัสดิการชุมชน

วปอ.ภาคประชาชน

พันธกิจ : มุ่งมั่นสู่การเป็นจริงในภาคปฏิบัติที่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการจัดการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก ให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความสุข และสามารถดำรงตนอยู่ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี

ภาพถ่ายผลงานการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 บนฐานของการผ่านวปอ.ภาคประชาชนและการดำเนินกิจกรรมตามหลักการบริหารนิยธรรม

การจัดการความรู้เพื่อการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่น
บนฐานรองการผ่านวปอ.ภาคประชาชนและการดำเนินกิจกรรมตามหลักอปริหานิยธรรม

การจัดการความรู้เพื่อการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่น
 บนฐานของการย่นวปอ.ภาคประชาชนและการดำเนินกิจกรรมตามหลักอภิธานธรรม

ภาคผนวก ค.

แบบบันทึกแนวคิดด้านการศึกษาและชุมชน**1. ส่วนนำ**

1.1 ชื่อ และ นามสกุล.....วันเดือนปี.....

1.2 ที่นที่วิจัยที่สังกัด ☐ สรรพคุณ ☐ โภคสร้าง ☐ โภคเมือง ☐ พงศมตม ☐ พงศมตม**2. ส่วนข้อมูล โปรดขีด ✓ ลงใน ☐ ที่เห็นด้วย และขีด X ลงใน ☐ ที่ไม่เห็นด้วย**☐ 2.1 การสอนให้ท่องจำตำรา ทั้งมีความจำเป็นเพราะ ต้องนำไปใช้สอบเข้ามหาวิทยาลัย☐ 2.2 การเรียนการสอนจากชีวิตจริงในชุมชนและจากการปฏิบัติงาน เป็นเรื่องเป็นไปได้ยาก เพราะจะทำให้

ผู้สอนไม่ทันหลักสูตร

☐ 2.3 การให้โอกาสผู้ปกครองหรือชุมชน มาร่วมประชุมภาคความรู้ คือเรื่องการเรียนรู้การสอนในโรงเรียน เป็นเรื่องเป็นไปได้ยาก เพราะต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ☐ 2.4 เมื่อโรงเรียนต้องจัดทำหลักสูตรตามตัวกำหนดให้เอง อาจทำให้ผู้เรียนมีความรู้ไม่ตรง☐ 2.5 การจะสอนให้นักเรียนดำรงตนอยู่ในสังคมได้ ไม่ถึงกัน เป็นเรื่องเป็นไปได้ยาก

เพราะ ในสังคมไม่มีงานทำ

☐ 2.6 ชุมชนทำงานร่วมกับโรงเรียน โดยช่วยบริจาคเงิน วัสดุ คุรุภัณฑ์ ก็เพียงพอแล้ว☐ 2.7 การสอนให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม โดยสอนจากทุกวิชา จะทำให้ผู้สอนไม่ทันหลักสูตร☐ 2.8 การสอนให้เด็กมีความสุขเป็นเรื่องเป็นไปได้ยาก เพราะจะทำให้ผู้สอนไม่ทันหลักสูตร**3. ส่วนข้อมูล โปรดแสดงความเห็นโดยอิสระ ในแผ่นใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องตอบ**

3.1 นักเรียน.....

3.2 ครู.....

3.3 ผู้ปกครอง.....

3.4 ครอบครัว.....

3.5 ชุมชน.....

3.6 อบต.....

3.7 ผู้บริหาร.....

3.8 ศิษยานุศิษย์.....

3.9 หลักสูตร.....

3.10 การจัดการเรียนการสอน.....

3.11 ภาวะวัดและประเมินผล.....

3.12 ชุมชนกับโรงเรียน.....

3.13 ระบบการศึกษา.....

3.14 อื่นๆประการ.....

ภาคผนวก ง.
แบบบันทึกการสังเกต
(โรงเรียนกับชุมชนบูรรัพย์)

.....

โปรดขีด ✓ ลงใน ☐ ตามสภาพจริง หรือสอดคล้องกับแนวคิด หรือ การกระทำของท่าน
ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

1.1 ชื่อ - นามสกุลของผู้บันทึก.....

เพศ ☐ หญิง ☐ ชาย

1.2 สถานภาพของผู้บันทึก

- ☐ นักศึกษา (ภาคปกติ/ภาคพิเศษ โปรดระบุโดยขีดเส้นใต้ - โปรดกรณ.....)
- ☐ ข้าราชการครูโรงเรียน.....โปรดระบุ
- ☐ อปต.....โปรดระบุชื่อตำบล
- ☐ กรรมการโรงเรียน.....โปรดระบุชื่อโรงเรียน
- ☐ สมาชิกเครือข่ายราษฎรบ้านครูนา.....โปรดระบุชื่อครูนา
- ☐ อื่นๆโปรดระบุ.....

1.3 วัน / เดือน / ปี ที่บันทึกการสังเกต.....

1.4 กิจกรรมที่สังเกต

- ☐ สภาพเดิมที่ผ่านมาจนถึงวันที่บันทึก
- ☐ ประชุมรวม 3 พื้นที่
- ☐ ประชุมแยกแต่ละพื้นที่.....โปรดระบุชื่อครูนาของแต่ละพื้นที่
- ☐ ศึกษาดูงาน.....(โปรดระบุสถานที่ดูงาน / เรื่องดูงาน)
- ☐ อบรม วปอ.ภาคประชาชน
- ☐ อื่นๆโปรดระบุ.....

1.5 พื้นที่ที่สังเกต

- ☐ พื้นที่พยุผาย (หมู่บ้านสระคูณ / หมู่บ้านหนองโดนน้อย / โรงเรียนสระคูณ - โปรดระบุโดยขีดเส้นใต้ - อื่นๆ โปรดระบุ.....)
- ☐ พื้นที่พยุผาย (หมู่บ้านโคกสว่าง / หมู่บ้านไผ่มัน / โรงเรียนบ้านโคกสว่าง โปรดระบุโดยขีดเส้นใต้ อื่นๆโปรดระบุ.....)
- ☐ พื้นที่พยุผาย (หมู่บ้านโคกเมือง / หมู่บ้านยางตาสา / โรงเรียนบ้านโคกเมือง / โรงเรียนบ้านหนองตม / หมู่บ้านหนองตม)

1.6 ช่วงเวลาที่สังเกต

- ☐ ก่อน / หลัง - โปรดระบุโดยขีดเส้นใต้) อบรมวชิร ภาคประชาชน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลจากการสังเกตตามประเด็น (ขีด ✓ ได้มากกว่า 1 ข้อ หรือเห็นสาระตามสภาพจริง)

- ☐ 2.1 โรงเรียนไม่สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้.....

.....
.....

- ☐ 2.2 ชีวิตโรงเรียนขาดความสัมพันธ์กับชีวิตชุมชน.....

.....
.....

- ☐ 2.3 ชีวิตโรงเรียนห่างไกลธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ที่ปลูกฝังทางปัญญา.....

.....
.....

- ☐ 2.4 ครอบครัวและชุมชนไม่มีโอกาสร่วมคิดร่วมสร้างกระบวนการเรียนรู้กับโรงเรียน.....

.....
.....

- ☐ 2.5 ทั้งพ่อแม่ ครู และนักเรียน ส่วนใหญ่ยึดหลักสูตรเป็นเกณฑ์.....

.....
.....

- ☐ 2.6 สิ่งที่พิพากษาความสำเร็จของนักเรียน คือ เนื้อหาสาระที่เรียนรู้ การสอบ และคะแนนสอบ.....

.....
.....

- ☐ 2.7 การเรียนการสอนส่วนใหญ่ถูกล้อมกรอบด้วยตารางสอน และห้องเรียน.....

.....
.....

- ☐ 2.8 นักเรียนส่วนใหญ่ ขาดลักษณะสงสัยและใฝ่หาคำตอบ.....

.....
.....

- ☐ 2.9 การสอนในโรงเรียนส่วนใหญ่เน้นการสอนหนังสือมากกว่าสอนคน.....

.....
.....

- ☐ 2.10 ครูส่วนใหญ่ยึดมั่นว่าตนเองรู้มากที่สุด และถูกที่สุดในชั้นเรียน.....
.....
- ☐ 2.11 สภาพโรงเรียนของท่าน คือ โรงเรียน.....
.....
- ☐ 2.12 สภาพโรงเรียนของท่านเป็นโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน.....
.....
- ☐ 2.13 สภาพโรงเรียนของท่านคือประชาธิปไตย และส่งเสริมวิถีชีวิตของชุมชน.....
.....
- ☐ 2.14 กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนของท่านส่วนใหญ่ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ และ
อบรมบ่มนิสัย นั้ขบกว่า ท้องจำนี้คณา.....
.....
- ☐ 2.15 นักเรียนส่วนใหญ่ ในโรงเรียนของท่านเคยชินต่อการทำตาม เชื้อพึง นั่งนิ่ง.....
.....
- ☐ 2.16 นักเรียนส่วนใหญ่ ในโรงเรียนของท่านมีความรู้คุณธรรม.....
.....
- ☐ 2.17 นักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียนของท่าน ขยัน ซื่อสัตย์ เสียสละเพื่อส่วนรวม.....
.....
- ☐ 2.18 นักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียนของท่าน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์
เป็นวิทยาศาสตร์ และเป็นระบบ.....
.....
- ☐ 2.19 นักเรียนในโรงเรียนของท่านส่วนใหญ่ เรียนจบแล้วสามารถดำรงชีวิตอยู่ใน
ท้องถิ่นได้อย่างมีศักดิ์ศรีโดยไม่พึ่งเงิน.....
.....

- ☐ 2.20 นักเรียนในโรงเรียนของท่านส่วนใหญ่มีจิตสำนึกรวม ในการแก้ปัญหาสถานการณ์ และแก้ปัญหาด้วยกัน.....
.....
- ☐ 2.21 ครอบครัวและชุมชนได้มีส่วนร่วมคิดออกแนวแผนการเรียน.....
.....
- ☐ 2.22 สภาพการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่สอดคล้องกับสภาพชีวิตในท้องถิ่น.....
.....
- ☐ 2.23 ครูส่วนใหญ่เข้าชุมชนเฉพาะเรื่องมีกิจกรรมตามเทศกาลขงชนบธรรมเนียม ประเพณี.....
.....
- ☐ 2.24 ชุมชนเขตบริการโรงเรียนเข้มแข็งเพราะมีการรวมกลุ่มทำเกษตร ผลผลิตแบบพึ่งตนเอง.....
.....
- ☐ 2.25 โรงเรียนได้เรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้านอย่างใกล้ชิด.....
.....
- ☐ 2.26 โรงเรียนได้เรียนรู้จากศึกษานิเทศก์อย่างใกล้ชิด.....
.....
- ☐ 2.27 ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีส่วนร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....
.....
- ☐ 2.28 ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนของท่านมั่นใจในการวัดผลตามหลักการใครสอน คนนั้นสอบ.....
.....
- ☐ 2.29 การมีปราชญ์ชาวบ้านและชาวบ้านเป็นเครือข่ายของปราชญ์ชาวบ้านทำให้ โรงเรียนมีการเรียนรู้จากโรงเรียนทั่วไป.....
.....

ส่วนที่ 3 ข้อมูลบันทึกจากการสังเกตโดยอิสระในมุมมองใดก็ได้

3.1 ด้านครู.....

3.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน.....

3.3 ด้านวิธีสอนและการวัดผล.....

3.4 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียน.....

3.5 ด้านลักษณะผู้เรียน.....

3.6 ด้านผู้ปกครอง ชุมชน และฝ่ายปกครองของทางการ.....

3.7 ด้านผู้บริหาร.....

3.8 ด้านศึกษานิเทศ.....

3.9 ด้านบุคลากรสายส่งเสริมการสอน.....

3.10 ด้านนักการ.....

3.11 ด้านกรรมการโรงเรียน.....

3.12 ด้านแม่ค้าในโรงเรียน.....

3.13 ด้านเจ้านายหน่วยเหนือ.....

3.14 ด้านปราชญ์ชาวบ้านและเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน.....

ส่วนที่ 4 ข้อมูลจากความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะ

4.1 ด้านครู.....

4.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน.....

4.3 ด้านวิธีสอนและการวัดผล.....

4.4 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียน.....

4.5 ด้านลักษณะผู้เรียน.....

4.6 ด้านผู้ปกครอง ชุมชน และฝ่ายปกครองของทางการ.....

4.7 ด้านผู้บริหาร.....

4.8 ด้านศึกษา ทิเทศ.....

4.9 ด้านบุคลากรสายส่งเสริมการสอน.....

4.10 ด้านนักการ.....

4.11 ด้านกรรมการโรงเรียน.....

4.12 ด้านแม่ค้าในโรงเรียน.....

4.13 ด้านเจ้ามายหน่วยเหนือ.....

4.14 ด้านปราชญ์ชาวบ้านและเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน.....

ภาคผนวก จ.

แบบบันทึกก่อน(หลัง)ฝึกอบรมร่วบอ ภาคประชาชน

ชื่อ นามสกุลอาชีพ.....อายุ.....

พื้นที่ ☐ คุรุราษฎร์นันทน์ 11 คุรุราษฎร์นันทน์ ☐ พื้นที่คุรุราษฎร์

1. ความคาดหวังในการเข้ารับการอบรมร่วบอ ภาคประชาชนเป็นไปตามทิศทางไว้ คือ

☐ ช่วยปลดหนี้ได้☐ ช่วยแก้ปัญหาชีวิตได้☐ ช่วยแก้ปัญหาของชุมชนได้☐ ช่วยแก้ปัญหาของประเทได้☐ ช่วยให้อยู่ดี☐ ช่วยให้นโยบายที่ดีและรู้วิธียาละพัก☐ จักรไปรตระบอ.....

2. ทุกวันนี้ชีวิตมีความสุข หรือ มีความทุกข์

☐ มีความทุกข์เป็นส่วนใหญ่ เรื่องที่กินทุกข์ ได้แก่.....☐ มีความสุขเป็นส่วนใหญ่ เรื่องที่เป็นสุข ได้แก่.....

3. ท่านเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้

3.1 ถ้ารู้เรื่องเงินทอง ชีวิตของเราก็มีความสุขไปเอง

☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ.....☐ เห็นด้วย เพราะ.....

3.2 ไม่จำเป็นต้องรวย ถ้าทำเกษตรผสมผสาน พออยู่พอกิน ได้กินอาหารที่ผลิตเองปลอดสารพิษ ได้อยาก

กำลังกาย สุขภาพแข็งแรง

☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ.....☐ เห็นด้วย เพราะ.....

4. ท่านคิดอย่างไรกับกิจกรรมในการอบรมร่วบอภาคประชาชน ดังนี้

4.1 กิจกรรม "วิเศษหามิตร / กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่างๆ"

☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....☐ ข้อเสนอแนะ.....

4.2 กิจกรรม "เล่นตบ-ไม่ตบ"

☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....☐ ข้อเสนอแนะ.....

4.3 กิจกรรม "ทุกข์ของแผ่นดินไทย - วิทยุติดบ้านไม่แบ่งความสุข"

☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....☐ ข้อเสนอแนะ.....

4.4 กิจกรรม "ดูงานโรงเรียนบ้านหนองหว้า"

- ☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....
- ☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

4.5 กิจกรรม "ดูงานบ้านคำโกลาสลาค - พังงอเขตอินทรีนิ"

- ☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....
- ☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

4.6 กิจกรรม "หลังคุณหมอลิ้นลิ้งที่โรงพยาบาลชุมชนรัตน"

- ☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....
- ☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

4.7 กิจกรรม "ดูงานศูนย์คำคุณ พังงอเขตอานนท์"

- ☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....
- ☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

4.8 กิจกรรม "ดูงานโรงเรียนสุราษฎร์"

- ☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....
- ☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

4.9 กิจกรรม "ฟังธรรมะของหลวงพ่อบุญศิริ วัดป่าอรัญญิก"

- ☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....
- ☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

4.10 กิจกรรม "คุณธรรมในชีวิต หัวใจของสิ่ง"

- ☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....
- ☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

4.11 กิจกรรม "สาธิตชีวิต"

- ☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....
- ☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

4.12 กิจกรรม "ศึกษาลงเล่นดินไทย ทางเลือกทางรอด"

- ☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....
- ☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

4.13 กิจกรรมดูงาน "ฐานการเรียนรู้บ้านแสงจันทร์" ของอาจารย์.พรรัตน์ ชื่นศรี

- ☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....
- ☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

4.14 กิจกรรมดูงาน "ห้องเรียนชีวิต" ของอาจารย์เจริญ ศรีอโณมนตรี

- ☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....
- ☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

4.15 กิจกรรมฟังดูงาน ครอบาสุทธิรักษ์ ครอบาคำเต็ง ครอบามาธ

- ☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....
- ☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

4.16 กิจกรรม "วางแผนการทำงานร่วมกัน สร้างภาพฝันร่วมกัน"

- ☐ เขาไปใช้ประโยชน์ได้ คือ.....
- ☐ ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

5 ความพึงพอใจต่อสภาพทั่วไปของกรจัดอบรม ภูมิภาคประชาชน

5.13 ห้องประชุม / ส้วม/ห้อง / ห้องน้ำ ห้องสุขา / ห้องครัว

- ☐ พึงพอใจ ☐ ไม่พึงพอใจ ☐ อื่นๆโปรดระบุ.....
- ☐ เพราะ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

5.14 อาหาร ณ ที่ตั้งงานและที่พัก

- ☐ พึงพอใจ ☐ ไม่พึงพอใจ ☐ อื่นๆโปรดระบุ.....
- ☐ เพราะ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

5.15 ช่วงเวลาที่จัดประชุม

- ☐ พึงพอใจ ☐ ไม่พึงพอใจ ☐ อื่นๆโปรดระบุ.....
- ☐ เพราะ.....
- ☐ ข้อเสนอแนะ.....

516 **วិทยาภร**

☐ กิ่งหอ.4 ☐ ไม้พุ่มหอใจ ☐ อื่นๆโปรดระบุ.....

☐ 14.9%

ព័ត៌មានបន្ថែម៖

5.17 กิ่งก้านข้างคืบ

☐ พึงพอใจ ☐ ไม่พึงพอใจ ☐ อื่นๆโปรดระบุ.....

11497c

ชื่อเล่นของหนู:

5.18 อื่นๆ โปรดระบุ.....

☐ หึงพ้อใจ ☐ ไม่หึงพ้อใจ ☐ ต่ำกว่าปรกติ.....

☐ X99Z.....

☐ ថ្ងៃទី ២២ ខែ ១២ ឆ្នាំ ២០២២

5. ความคิดเห็นทั่วไปเรื่องใดก็ได้.....

.....

[illegible]

=====

[illegible]

```

*****

```

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ

ความเห็นต่อ "แนวคิดเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน"

ชื่อ : สกส..... อาชีพ..... อายุ..... พันที่ศกส.....

โปรดขีด ✓ ลงในช่องที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของท่าน หรือเติมข้อความโดยอิสระ

ความเห็น	จำเป็น	ไม่จำเป็น	อื่นๆ(โปรดระบุ)
1. ชุมชนที่เข้มแข็งต้องยึดหลักทำเพื่อกัน เพื่ออยู่ ไม่ทำเพื่อขายหรือรวย			
2. ชุมชนที่เข้มแข็งต้องยึดหลักพึ่งตนเอง			
3. ชุมชนที่เข้มแข็งต้องยึดหลักพึ่งพากันเอง			
4. ชุมชนที่เข้มแข็งต้องให้ความสำคัญกับวิถี คิดและโลกทัศน์เป็นลำดับแรก			
5. ชุมชนที่เข้มแข็ง ต้องยึดมั่นวิถีการผลิตแบบ เกษตรกรรมยั่งยืนแบบผสมผสาน			
6. ชุมชนที่เข้มแข็งต้องให้ความสำคัญกับการ มองโลกแบบองค์รวม และเห็นภาพรวมสิ่งรอบ เกี่ยวเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน			
7. ชุมชนที่เข้มแข็งต้องยึดมั่นในคุณธรรมอัน ดีงามต่อมวลชน			
8. ชุมชนที่เข้มแข็งต้องยึดมั่นในคุณธรรมช่วย เหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน			
9. ชุมชนที่เข้มแข็งต้องยึดมั่นมีจิตสำนึก ใช้สิ่งเงิน คือ การมีหลักประกันในชีวิต / สุข ภาพกายใจแข็งแรง / คงอยู่รอดยั่งยืน / ชุมชน เข้มแข็ง / มีความภาคภูมิใจ / มีความเป็น อิสระ / เข้าถึงธรรมะและเข้าถึงธรรมชาติ			
10. ชุมชนที่เข้มแข็งต้องยึดหลักการบริหาร ธรรม คือ ประชุมปรึกษาหารือเรียนรู้ ปรึกษาเป็น ประจำและสม่ำเสมอ			
11. ชุมชนที่เข้มแข็งต้องอาศัยกระบวนการวิจัยที่ เป็นของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน			
12. ชุมชนที่เข้มแข็งต้องส่งเสริมการรวมกิจกรรม			
13. ชุมชนที่เข้มแข็งต้องสะสมองค์ความรู้ใหม่			
14. อื่นๆโปรดระบุ.....			

ภาคผนวก ข

ทักษะต่อเป้าหมายการศึกษา

โปรดจัดลำดับความสำคัญพร้อมกับระบุความเป็นไปได้ที่จะบรรลุเป้าหมายนั้นๆ

เป้าหมาย	ความหมาย	ลำดับ	ความเป็นไปได้ที่จะบรรลุเป้าหมายตามความหมายนั้นๆ	เพราะอะไรจึงว่า
		ความสำคัญ (1 - 2 - 3 - 4 - 5 ...)	เป็นไปได้ √	เป็นไปได้ / เพราะอะไรจึงว่า เป็นไปได้
เป็น	สามารถคำนวณเลขๆ			
คนเก่ง	เรียนจบแล้วหาสมัครงานได้ทันที			
	ไม่รู้ / ไม่รู้ / ไม่สนใจ			
	มีความสามารถทางความคิด			
	สามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง			
	สามารถพึ่งตนเองได้			
	รู้จักตนเอง / รู้จักแผ่นดินไทย			
	รู้เท่าทันสังคมโลก			
	สามารถจัดการความรู้เทคโนโลยี			
เป็น	อ่านหนังสือง่าย			
คนดี	ไม่เกียจคร้านทำอะไร			
	มีวินัย / ซื่อสัตย์ / ประหยัด			
	เห็นใจคนอื่น			
	สามารถลดละเลิก / โกรธ / พง			
	เห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน			
	(มีจิตสาธารณะ)			
	ร่วมทุกข์/สุขร่วมกัน/ช่วยกันแก้ปัญหาสังคม			
	(ร่วมแก้ปัญหาสังคม)			
	เห็นคุณค่าของคน พึ่ง สืบ สละสลวย			
มี	ได้นักเรา / ได้สนุก / ชอบ / พอใจ			
ความสุข	ได้กินอิ่ม / มีรายได้			
	มีอิสระและมีความสุขด้วยตนเอง			
อยู่ใน	มีอาชีพทำในท้องถิ่น			
ท้องถิ่น	สามารถจัดการความรู้เทคโนโลยี			
ได้	(นำมาใช้ในวิถีชีวิตของได้ลูก)			

ชื่อ.....ที่..... ☐ จระเข้ ☐ คนของหมู่บ้าน ☒ คนกลาง ☐ คนเมือง ☐ คนอุดมพื้นที่..... ☐ คนของหมู่บ้าน ☐ คนของหมู่บ้าน ☐ ไม่เคยเข้าหมู่บ้าน

รายชื่อคณะกรรมการคัดเลือกคณาจารย์

1. นางสาวจารีรัตน์ ประภาพร หัวหน้าโครงการวิจัย

ตำแหน่ง อาจารย์ 1 ระดับ 5 สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์

วุฒิการศึกษา การศึกษาดุษฎีบัณฑิต ด้านการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร / คุรุศาสตร์บัณฑิต ด้านการวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย /

การศึกษานิเทศ สาขาพัฒนศึกษา ด้านคณิตศาสตร์ – ภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน

2. นางสาวภาณุพันธ์ จารุวัฒน์พันธ์ นักวิจัย

ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 6 สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์

วุฒิการศึกษา การศึกษานิเทศ ด้านการศึกษาผู้ใหญ่

3. นายณนธม ละอิตไธย นักวิจัยผู้ช่วย

ตำแหน่ง อาจารย์ใหญ่ ระดับ 7 โรงเรียนบ้านหนองคู อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์

วุฒิการศึกษา ศึกษาศาสตร์บัณฑิต ด้านบริหารการศึกษา

4. นายภิรมย์ ภักดีเกียรติ นักวิจัยผู้ช่วย

ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนบ้านสระคู อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์

วุฒิการศึกษา คุรุศาสตร์บัณฑิต ด้านอุตสาหกรรมศิลป์

5. นายบรรลพศักดิ์ อาภาบุญ นักวิจัยผู้ช่วย

ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านหนองคู อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์

วุฒิการศึกษา ศึกษาศาสตร์บัณฑิต ด้านวิทยาศาสตร์ทั่วไป

6. นายสุทนต์ แก้วคุตติก นักวิจัยผู้ช่วย

ตำแหน่ง – สมาชิก อบ.ต. มีดงนก (ไม่จดทะเบียนทางโรงเรียนบ้านหนองคู)

วุฒิการศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ว.วช.) ด้านช่างยนต์

7. นายสมพงษ์ วันโสดา นักวิจัยผู้ช่วย

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองหญ้าคา กิ่ง อ.แคนดง จ.บุรีรัมย์

วุฒิการศึกษา ศึกษาศาสตร์บัณฑิต ด้านบริหารการศึกษา

8. นายณัฐพงศ์ ทองหล่อ นักวิจัยผู้ช่วย

ตำแหน่ง อาจารย์ 1 ระดับ 5 โรงเรียนบ้านหนองหญ้าคา กิ่ง อ.แคนดง จ.บุรีรัมย์

วุฒิการศึกษา ศึกษาศาสตร์บัณฑิต ด้านบริหารการศึกษา

9. นายพิชิต ขาวนรก นักวิจัยผู้ช่วย

ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านโคกสว่าง กิ่ง อ.แคนดง จ.บุรีรัมย์

วุฒิการศึกษา ศึกษาศาสตร์บัณฑิต ด้านบริหารการศึกษา

10. นายวิวัฒน์ เกตุยงแสงเมือง นักวิจัยผู้ช่วย

ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านโคกสว่าง กิ่ง อ.แคนดง จ.บุรีรัมย์

วุฒิการศึกษา ศึกษาศาสตร์บัณฑิต ด้านบริหารการศึกษา

11. นายเจริญ ศรีอ้วนมงคล นักวิจัยผู้ช่วย

ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านโคกเมือง อ. สดึก จ. บุรีรัมย์

วุฒิการศึกษา ดัชนีศาสตรบัณฑิต ด้านบริหารทางการศึกษา

12. นายแสง พรมชาติ นักวิจัยผู้ช่วย

ตำแหน่ง 1.ระดับงานกรรมการการศึกษาโรงเรียนบ้านโคกเมือง / ส.น.อ.อ.บ.บ.โคกเมือง

วุฒิการศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

13. นายสุทธิวัฒน์ ปริญญาพลดี ที่ปรึกษาโครงการ

ตำแหน่ง ปรากฏอยู่บ้านโรงเรียนชุมชนอีสาน พื้นที่อำเภอสตึก

วุฒิการศึกษา ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย / ศ.น.อ.อ.บ.บ.สตึก

14. นายคำเที่ยง ภาณี ที่ปรึกษาโครงการ

ตำแหน่ง - ปรากฏอยู่บ้านโรงเรียนชุมชนอีสาน พื้นที่กิ่งอำเภอคง

วุฒิการศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 / ศ.น.อ.อ.บ.บ.คง

15. นายผาย สร้อยระยาสง ที่ปรึกษาโครงการ

ตำแหน่ง - ปรากฏอยู่บ้านโรงเรียนชุมชนอีสาน พื้นที่อำเภอรัตนวาปี

วุฒิการศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 / ม.น.อ.อ.บ.บ.รัตนวาปี